

VERSLAG

OVER HET

bestuer en den toestand der zaken

VAN DE

STAD TURNHOUT,

door het kollegie van Burgemeester en Schepenen
aen den Gemeente-Raad,

IN ZYNE OPENBARE ZITTING VAN DEN 4^d OCTOBER 1852
VOORGEDRAGEN.

Prepols en Dierckx zoon.

Mynce Geeren,

Wy hebben de eer UEd., overeenkomstig het art. 70 der gemeente-wet, het volgende verslag over het bestuur en den toestand der zaken dezer stad te doen.

Even als in de vorige jaren, hebben wy hetzelfde volgens den verlangden vorm opgesteld.

Titel I.

Staat der bevolking.

De bevolking van onze stad en derzelve gehuchten bestond op 31 december 1850, uit 14,577 zielen, te weten:

Persoonen : mannen. vrouw.
7,068 7,509

Hierby te voegen :

1° Het getal der geboorten gedurende het jaer 1851	200	217		
2° Id. der persoonen die zich gedurende dat tydskip alhier zyn komen vestigen	258	256		
			7,506	7,782

Hiervan af te trekken :

1° Het getal der overledenen	159	208		
2° Id. de persoonen welke de stad hebben verlaten	265	260		
	422	468	422	468

7,084 7,314

Algemeen totaal 14,598
wezenlyke bevolking op den 31^{en} december 1851.

BEWEGINGEN VAN DEN BURGERLYKEN STAND.

GEOORTEN, STERFGEVALLEN, HUWELYKEN, ECHTSCHIEDINGEN,
ERKENDE EN GEWETTIGDE KINDEREN.

GEOORTEN.

Van het mannelyk geslacht	200
» vrouwelyk »	217
Totaal	417
In 1850 beliep het getal der geboorten op	386

Verschil in meer 31

Onder de voormelde geboorten in 1851 zyn er twee tweelingen, waarvan 2 jongens en 2 meisjes. En tusschen de 417 geboorten telt men 19 onwettige kinderen of 1 op 22.

DOODGEBOREN.

Der twee geslachten in 1851	18
» » 1850	26
Verschil in min	8

STERFGEVALLEN.

Vau het mannelyk geslacht	154
» vrouwelyk »	207
In 1850	361
In 1850	319

Verschil in meer 42

In dit getal zyn de doodgeboren niet begrepen. Gevolgelyk overtreffen de geboorten, de sterfgevallen met 56 personen.

Van de sterfgevallen der twee geslachten in 1851 telt men er :

Onder de 5 jaren	148
Van 5 tot en met 15 jaren	16
» 15 » 25 »	21

Van 25 tot en met 35 jaren	51
» 35 » 45 »	29
» 45 » 55 »	23
» 55 » 65 »	24
» 65 » 75 »	40
» 75 » 85 »	19
» 85 » 95 »	5

HUWELYKEN.

Tusschen jongens en meisjes	85
» jongens en weduwen	4
» weduwenaren en meisjes	21
» weduwenaren en weduwen	10

In 1850	120
In 1850	106

Verschil in meer 14

ECHTSCHIEDINGEN.

Geene.	
ERKENDE KINDEREN.	
In 1851	6
In 1850	2

Verschil in meer 4

GEWETTIGDE KINDEREN.

In 1851 zyn er 6 kinderen, 5 jongens en 1 meisje, door het huwelyk gewettigd, te weten : een jongen van 55 jaer, een jongen van 19 jaer, dry jongens van 4 tot 8 jaer en een meisje van 18 jaer

VERANDERINGEN VAN WOONPLAETS.

Sedert den 1° january tot en met den 31° december 1851 zyn er in onze stad komen wonen :

Van de gemeenten uit deze provincie	179	188	vr.
Uit andere gemeenten des ryks	55	»	50
En uit andere koningryken en landen	21	»	38
	255	258	256

Er zyn tusschen het voormeld tydstip van hier ver-
trokken :

Naer gemeenten in deze provincie	188	mann.	183	vr.
Naer andere gemeenten in het ryk	47	»	33	»
En naer andere koningryken en landen	28	»	44	»

Zamen 263   260

Waeruit blykt, dat er uit onze stad 25 mannen en
4 vrouwen meerder zyn vertrokken dan komen wonen.

AENMERKINGEN ONTRENT HET HOUDEN DER REGISTERS VAN DEN
BURGERLYKEN STAND.

De registers van den burgerlyken stand worden steeds
by volharding met al de zorgen en nauwkeurigheid; die
hunne belangrykheid vordert, gehouden.

VERIFICATIE DER REGISTERS VAN DEN BURGERLYKEN STAND.

De nedergelegde registers over 1851 hebben aen den
prokureur des Konings geene aenleiding tot belangryke
aenmerkingen gegeven.

Titel II.

GEMEENTE-BESTUER.

Gemeente-raed.

In onzen Gemeente-raed, die, overeenkomstig het
art. 4 der wet van 30 maert 1836, uit 13 leden moet
bestaen, is geene enkele vacatuer.

Overigens heeft de kiezing voor de kleinste helft des
Raeds, welke, ingevolge het art. 20 der gemelde wet, op
den laetsten dyndag der maend october 1851 heeft
plaats gehad, voor uitslag opgeleverd, dat de heeren
J. F. Noten, N. Van Ballaer, J. B. Straelen, Jos. Marynen,
B. Caers en Ad. Stynen, wier mandaet op 1° january jl.
eindigde, allen met eene groote meerderheid van stem-
men als gemeente-raden zyn herkozen geworden, en
hunne kiezing is op den 7° november ll. door de besten-
dige deputatie van den Provinciaalen Raed geldig verklaerd.

Kollegie van Burgemeester en Schepenen.

Het heeft Zyne Majesteit behaegd, van den heer
J. F. Noten, by zyn besluit van 26 december 1851, n° 26,
als Schepen te hernoemen, en gevolgelyk in zyne vorige
hoedanigheid te bevestigen.

Het getal der zittingen van het kollegie, waarvan
proces verbael in 1851 is opgemaakt, beloopt tot 78.

Personeel en inrigting der burealen.

De eenigste verandering, welke wy deswegens hebben
aen te stippen, is, dat de heer J. H. A. Swaan als klerk
ter stads-secretary is benoemd geworden, ten gevolge
van de benoeming van den heer H. Wagemens, als ont-
vanger van het stedelyk octrooi, in vervanging van
wylen J. B. Wouters.

Kieslysten.

De kieslysten over de jaren 1852 en 1851 geven by
vergelyking den volgenden uitslag.

Jaer.	KIEZING VOOR DE VORMING		
	der wetge- vende kamers.	van den pro- vincialen raed.	van den ge- meente-raed.
1852	258	268	309
1851	248	257	315
Verschil	in meer	10	»
	in min	»	6

De herziening van deze lysten hebben nogmaels geene
aenleiding tot reklamen gegeven.

Zie hier de herhalende tabel der verschillende staten
en heroepen, waertoe de personen, op de kieslyst voor
de wetgevende Kamers gebragt, behooren.

Zaakwaarnemers	2
Bouwmeesters	»
Ambachtsmannen	25
Kunstocfenaren	»
Herbergiers	4
Advokaten	2
Prokureurs	2
Bankiers	»
Beenhouwers	4
Brouwers	6
Tappers	8
Makelaers	»
Landbouwers	59
Aennemers	5
Gepensionneerde ambtenaers	1
Ambtenaers of beambten in werkelyken dienst	10
Landmeters	»
Nyverheids-oefenaers	29
Regters of raedsheeren	4
Officiers van het openbaer ministerie	2
Griffiers	1
Kooplieden en slyters	18
Genees- en heelmeesters	5
Maelders	7
Gepensionneerde militairen	»
Ministers der cerediensten	6
Handelaers	25
Getitelleerde en ongetitelleerde edellieden	1
Notarissen	4
Zilvermeders	4
Banketbakkers	1
Artsenbereiders	2
Leeraers	5
Eigenaers	5
Renteniers	15
Totaal	258

Lyst der Jury.

De naemlyst der personen, die in onze stad als jury

kunnen worden geroepen, en welke alle jaren met de grootste oplettendheid wordt herzien, beloopt voor dit jaer ten getalle van 51, en in het afgeloopen jaer was hetzelfde 52.

Kiezingen.

De uitslag der gemeente-kiezing welke op den laetsten dynsdag van de maend october 1851 heeft plaats gehad, is hier voren onder den titel *Gemeente-Raad* omschreven.

By de kiezing voor de vernieuwing van den provincialen raad, welke op 24 mei jongstleden plaats had, hebben de heeren J. G. Smolderen en J. A. A. Dierckx, aftredende leden, om zoo te zeggen al de stemmen der aenwezige kiezers verkregen.

Beweging der zaken van het bestuur.

Het is waerlyk moeijelyk van een gedacht over de menigvuldige werkzaamheden, die jaerlyks vergrooten, te vormen. Echter, en ofschoon wy maer een zeer klein personeel voor ons secretariaet hebben, mogen wy zeggen dat de zaken geregeld worden afgewerkt.

Sedert den 1° october 1851 tot den 30° der afgeloopene maend, zyn er buiten de gewoone zittingen van het kollegie van burgemeester en schepenen 35 vergaderingen van den gemeente-raed geweest.

De processen-verbael dezer laetste vergaderingen handelen over omtrent de 150 verschillende zaken. Ook zyn er gedurende het opgemeld tydstip, behalve de statistieke en menigvuldige andere werkzaamheden, 1096 brieven geschreven.

Stadsschriften.

Zie ons vorig verslag.

Gemeente goederen.

ROERENDE EN ONROERENDE GOEDEREN.

Zonder verandering. Zie hier over ons verslag van 1849-1850.

Aenkoopingen, verkooping en mangelingen.

Zie hier over insgelyks ons vorig verslag.

Betwistbare zaken.

De stad heeft geene betwistbare zaken by de geregtshoven te beweren.

Gemeente-reglementen.

Er zyn sedert ons laetste verslag geene andere nieuwe stads-reglementen in zwang gesteld, dan die van tucht, dienstregeling, bezoldiging en pensioenen der toegevoegden aen den kommissaris van politie.

Even zoo als men door de strafwetten van de landen en koningryken over de zeden en levenswyze van de volkeren een oppervlakkig gedacht kan vormen, zoo kan men ook door de gemeente reglementen die er hebben bestaan of nog bestaan, nagenoeg kennen, de misbruiken en onzedelykheid welke men heeft moeten betengelen, alsmede wat ziekten en ongelukkige gebeurtenissen men door middel van dezelfde reglementen getracht heeft voor te komen.

Het is dan om deze redenen dat wy het niet ongepast hebben geoordeeld van die oude reglementen, die voor 1825 in onze stad in zwang zyn geweest, hier aen te stippen.

Deze zyn de volgende :

DATUMS.	VOORWERP.
1538	Algemeen reglement of statuten wegens de politie etc. dervryheid Turnhout, opgemaakt ten gevolge der verleende privilegiën door hertog Jan.
Tydens de regering van den aerts-herzog Philippus.	Ordonnantie wegens den gemeenen aerd of vronte.
13 maert 1555	Id. wegens de ziekte de peste.
13 nov. 1553	Id. of algemeen reglement wegens de mombers en de minderjarige kinderen, enz. enz.
15 sept. 1550	Id. id. wegens de politie enz.

12 july 1551	Ordonnantie wegens het ruimen der rivieren en waterloopen, bepallende derzelver breedte, enz. betrekkelijk het verkoopen van onroerende goederen in de herbergen.
4 febr. 1554	Id. nopens de stractschenders.
18 nov. 1554	Id. wegens het verkoopen der bieren door de tappers.
8 dec. 1555	Id. wegens de jagt.
12 april 1556	Id. wegens de ziekte onder de schapen.
31 dec. 1559	Id. nopens de herbergen.
7 july 1560	Id. bepallende de verplichtingen van den vorster enz.
19 oct. 1560	Id. betrekkelijk de bedelaers.
24 maert 1561	Id. wegens het oprigten van eene burgerlyke wacht.
23 maert 1597	Id. tot het in stand houden van de merken.
5 nov. 1597	Id. wegens de dieveryen van hout enz.
Id. 1614	Id. om de stoornissen aen den godsdienst te beletten en voor te komen.
July 1616	Id. om den voortgang van de pest te beletten.
29 jan. 1617	Id. wegens het houden van herbergen.
15 mei 1619	Id. om het stelen der veldvruchten te beletten.
15 id. id.	Id. tot het beteugelen der boom-schendingen.
5 april 1620	Id. aengaende het verhuren van wooningen of in dienst nemen van vreemdelingen.
25 mei 1619	Id. betrekkelijk het bouwen der schouwen.
19 maert 1615	Id. nopens het inkeldereren der buitenbieren.
11 july 1615	Id.

1 juny 1648	Ordonnantie	wegens het slyten der buiten bieren.
22 nov. 1649	Id.	wegens de graenmerkt.
17 oct. 1650	Id.	wegens de bedelaers.
2 juny 1651	Id.	wegens de vagabonden en bedelaers.
27 febr. 1661	Id.	rakende de vischverkoopers.
12 juny 1664	Id.	wegens de besmettelyke ziekte de pest.
8 mei 1676	Id.	rakende het weghalen van torf, kappen van hout op de kanten van goede liedenserve, granen te snyden, te drinken in de herbergen 's avonds na het luiden der klok, enz.
18 aug. 1676	Id.	op het stuk der fruitagiën, en andere verbodene artikelen van buiten binnen komende ten tyde der heersching van den rooden loop.
2 sept. 1676	Id.	id. id. id. en wegens het vagen der privaten.
5 sept. 1676	Id.	wegens de uitvaerten, rys dragen aen de geburen, vergaderingen van vrouwen in de kinderbedden, enz.
13 sept. 1676	Id.	wegens het begraven der doode lichamen enz.
27 id. 1676	Id.	rakende het slagten van beesten en het verkoopen van vleesch.
2 oct. 1676	Id.	rakende de graenmerkt.
10 id. 1676	Id.	id. de personen die met hunne paerden en beesten andermans erven uithoeden en weiden.
11 id. 1676	Id.	rakende het vervoeren der mest- en aschhoopen.
31 jan. 1677	Id.	op het stuk der handuiten.

14 febr. 1677.	Id.	rakende het begraven der dooden by nacht (mits de contagiouse ziekte) voor de welke de kerkenregten niet en zyn betaeld.
21 id. 1677	Id.	rakende den armen levende van de tafel van den heiligen Geest.
16 mei 1677	Id.	waerby verboden wordt niet elders te gaen of te ryden dan op de gewoone wegen.
29 aug. 1677	Id.	op stuk van brand (ten einde dit te voorkomen).
19 sept. 1677	Id.	rakende het slagen of bloylaten van het vee.
3 oct. 1677	Id.	wegens het verkoopen van vleesch door de buitenlieden (vreemdelingen).
2 jan. 1678	Id.	verbiedende het begraven der dooden by nacht.
15 febr. 1678	Id.	wegens het yken der tonnen van de brouwers.
26 juny 1678	Id.	nopens de buitenlieden (vreemdelingen).
9 oct. 1678	Id.	op het stuk van de lazaristen.
18 febr. 1679	Id.	verbiedende het verkoopen van visch zonder voorafgaendelyke keuring.
19 id. 1679	Id.	wegens het yken der maten en gewigten.
7 oct. 1679	Id.	wegens het verkoopen van appelen, peren en ander fruit.
7 id. id.	Id.	wegens het stelen van rapen, peën en andere groenigheid.
24 nov. 1679	Id.	wegens het inbrengen der buitenbieren.
28 april 1680	Id.	verbiedende van met brandende pypen over de straten of omtrent huizen te gaen.

26 mei 1680	Ordonnantie	wegens het leggen van mest- en aschhoopen.
28 april 1689	Id.	wegens het verhuren van huizen en wooningen aen vreemdelingen.
26 july 1695	Id.	op het stuk der straetschenders, dronkaerds, tuisschers, enz.
7 jan. 1696	Id.	hetrekkelyk de burgerwachten tot het verjagen van knevelaers, soldaten en vagabondén.
17 mei 1699	Id.	wegens de bedelaers.
31 mei 1699	Id.	wegens het bakken van brood en het mengen van 't meel.
21 mei 1701	Id.	wegens het uitvoeren van bevolene publieke werken.
16 aug. 1712	Id.	rakende de keur van het (tarwe) wittenbrood.
29 april 1724	Id.	wegens het verdragen van andermans goederen ten tyde van brand.
8 jan. 1725	Id.	betrekkelyk de smoutmolens.
17 id. id.	Id.	nopens het maken van strooijen daken.
17 id. id.	Id.	wegens het malen van tarwe zemelen en andere ongeoorloofde granen onder het koren.
9 aug. 1726	Id.	Ordonnantie wegens de hout- en de groenmerkt.
2 sept. 1726	Id.	wegens het stelen van visch op vyvers en vrye wateren.
12 oct. 1726	Id.	rakende de besmettelyke ziekte onder de schapen en lammeren.
26 id. id.	Id.	wegens het stelen van kasseisteenen tot het maken van keihollen.

26 july 1727	Ordonnantie	wegens het schieten met kleibuizen.
15 sept. 1728	Id.	rakende de mest- en hout- hoopen.
2 juny 1729	Id.	verbiedende van hout- en aschhoopen te leggen op de merkten.
27 aug. 1729	Id.	betrekkelyk de soldaten die zich, na de klok van aftogt, nog in herbergen of in de straten zouden bevinden.
19 jan. 1750	Id.	rakende het slagten van vee en het verkoopen van vleesch.
9 mei 1750	Id.	wegens het yken der tonnen van de brouwers.
21 juny 1751	Id.	nopens de strooijen daken.
27 id. 1752	Id.	wegens het houden van herberg.
27 id. id.	Id.	wegens de vreemde bedelaers.
19 dec. 1755	Id.	nopens het invorderen van den accyns.
9 mei 1740	Id.	tot het voorkomen van allen oloop en oproer.
22 id. id.	Id.	wegens het slagen en bloylaten van het vee.
24 sept. 1741	Id.	wegens het opbreken van kasseisteenen en kloppen van bollen.
4 juny 1742	Id.	op het stuk van bosschen, plantagiën en veldvruchten.
8 aug. 1742	Id.	wegens het vagen van de rivier de Aa.
15 oct. 1742	Id.	nopens de wolvenjagt.
15 maert 1744	Id.	aengaende het kleeden van de arme personen, levende van de tafel van den heiligen Geest.
16 mei 1744	Id.	wegens het zuiveren der rivieren en waterloopen.
27 maert 1745	Id.	nopens de vischverkoopers.
5 july 1745	Id.	wegens de burgerwacht.

5 febr. 1746	Ordonnantie	betrekkelyk het blazen van den horen en het slagen van de trommel.
8 july 1746	Id.	verbiedende van eetwaren naer het vyandelyk leger te vervoeren.
27 mei 1747	Id.	tot het behouden der rust en om de krygslieden by hunnen doortrek niet te stooren.
1 april 1748	Id.	betrekkelyk de oproeping der burgerlyke wacht.
1 sept. 1749	Id.	wegens de ziekte van het hoornevee.
6 dec. 1749	Id.	wegens het slagten van het vee om alle besmettelyke ziekten te voorkomen.
18 id. id.	Id.	wegens de betaling van de lasten aen de collecteurs.
26 jan. 1751	Id.	betrekkelyk eene algemeene jagt te doen tot het verjagen der kwaeddoeners en landloopers.
22 july 1752	Id.	wegens het inbrengen van ontlastbrieven voor de vreemdelingen.
24 jan. 1755	Id.	betrekkelyk de waschmakers.
50 aug. 1755	Id.	wegens het leggen van mesthoopen op de dyken en heirbanen.
50 nov. 1756	Id.	verbiedende van brood aen afgezetenen te verkoopen.
10 jan. 1757	Id.	om allen oploop en oproer te voorkomen.
24 maert 1759	Id.	wegens het verkoopen van zeevisch in de myn.
25 juny 1759	Id.	nopens de betaling der lasten aen de collecteurs.
17 mei 1760	Id.	wegens het spelen metballen, tuisschen enz. op het kerkhof en op de zael van het stadhuis.

15 dec. 1760	Ordonnantie	betrekkelyk de ziekte van het hoornevee.
22 nov. 1761	Id.	nopens het verkoopen van de boter.
5 mei 1764	Id.	betrekkelyk het ambacht de tykenatie.
8 febr. 1766	Id.	nopens het verkoopen van granen op de merkt.
10 jan. 1767	Id.	aengaende het verhuuren van huizen en wooningen aen vreemdelingen.
14 maert 1767	Id.	wegens het kleermakersambacht.
21 oct. 1769	Id.	rakende de steen- en polövens.
28 id. id.	Id.	nopens het beplanten van de voorhoofden der wegen.
22 sept. 1770	Id.	betrekkelyk het opkopen van boter op de merkt.
30 nov. 1771	Id.	wegens het gewigt van het roggen brood.
14 dec. 1771	Id.	verbiedende het uitbreken van kassijen en het kloppen der keibollen.
1 febr. 1772	Id.	wegens het beschadigen der boomen.
7 aug. 1775	Id.	om de dieveryen van moer te beletten.
14 id. id.	Id.	rakende het verhuuren van huizen aen vreemdelingen.
20 nov. 1775	Id.	aengaende het uitmoeren van lastgevende gronden.
24 dec. 1774	Id.	nopens het zingen van nieuwjaren.
15 april 1775	Id.	op de geneverstokers.
17 juny id.	Id.	wegens het yken der potten en pinten van de herbergiers, alsmede van de vormen der steenbakkers en van de tonnen der brouwers.

9 mei 1777	Ordonnantie	wegens het verkoopen van koeken op zondagen en heiligdagen.
20 sept. 1777	Id.	om de dieveryen van moer te beletten.
27 maart 1779	Id.	om de stoornissen te beletten die men in de kerk ten tyde van de donkere Metten be-dryft.
5 oct. 1779	Id.	betrekkelyk het uitoefenen der medicyn-kunst.
23 id. id.	Id.	verbiidende het verkoopen van drooge noten en witte koolen ter oorzake van de ziekte den rooden loop.
4 en 7 dec. id.	Id.	betreffende de lykbidders en lykdraggers.
4 id. id.	Id.	rakende het verkoopen van ongekeurd varken-vleesch.
22 july 1780	Id.	verbiidende het spelen van kinderen in het klokkenhuis en aen de gemeente-pompen.
2 sept. id.	Id.	id. het schieten op de brui-loften enz. enz.
16 id. id.	Id.	id. het leggen van doode paer-den op de publieke wegen.
17 id. id.	Id.	rakende de graenmerkt.
21 oct. id.	Id.	verbiidende het spel met bollen te werpen.
18 nov. id.	Id.	wegens de groenmerkt.
20 dec. 1782	Id.	om den voortgang der vee-ziekte te beletten.
12 jan. 1785	Id.	gebiedende het opsluiten der hondengedurende zes weken.
13 sept. id.	Id.	om den voortgang der ziekte den rooden loop te beletten.
20 id. id.	Id.	wegens het bezoeken van de zieken in het gasthuis.
12 jan. 1785	Id.	nopens de razerny van de honden.

25 april id.	Ordonnantie	wegens het schieten met fu-seën, pistolen, enz.
6 nov. id.	Id.	nopens het openen der schoren.
22 sept. 1786	Id.	wegens het betalen van het poirtersregt.
28 febr. 1787	Id.	nopens de graenmerkt en de graenmaet.
21 july id.	Id.	wegens de burgerlyke wacht.
25 id. id.	Id.	id. id.
4 aug. id.	Id.	rakende het betalen van het keurgeld.
7 mei 1794	Id.	wegens het vasthouden van honden voor de razerny.
15 fruct. an II	Id.	wegens het openen der win-kels enz. enz. en het ontvan-gen der assignaten.
14 id. id.	Id.	wegens het inbrengen der wapenen.
13 vend. an III	Id.	wegens het inbrengen van den opbrengst der tienden.
4 brum. an III	Id.	wegens het overbrengen der paerden en veulens.
7 nov. 1794	Id.	id. id. van goud en zilver.
6 mess. an V	Id.	wegens het weiden der bees-ten in de gemeente-moeren.
27 id. id.	Id.	rakende de botermerkt.

Titel III.

GEMEENTE-INKOMSTEN.

Ontleding van de gemeente-rekening van 1851 en waardceering der begrooting voor 1855.

GEWOONE EN BUITENGEWOONE ONTVANGSTEN.

A. GEWOONE.

Erfelyke inkomsten.

	Rekening.	Begrooting.
Verhuring van huizen en andere opbrengende eigendommen . . . fr.	1000- »	1000- »
Verkoop van turf, schadden en hout.	1186-05	1000- »
<i>Gemagtigde heffingen, schattingen en belastingen.</i>		
Voor het onderhoud en verbeteren der heurtwegen.	6482-08	4500- »
Opbrengst van het staengeld op de straten en merkten	1795-15	1700- »
Gewoone additionele centimen op de belastingen	5519-82	5100- »
1/3 der belasting op de honden	570-16	500- »
Stads-octrooi	66756-59	66500- »
Belasting op de boter, wegens de vermoedelyke slyting door de genen die koeijen houden	1759-08	1700- »
Id. op haver, hooi, strooi en voorgevels der huizen	15002-25	11500- »
Id. op de rytuigen op veren of riemen	560- »	570- »
Id. ingeolge het art. 75 der wet over de burgerwacht	674-45	555- »
Opbrengst der boeten	777-94	1000- »
<i>Andere ontvangsten.</i>		
Opbrengst der akten van den burgerlyken stand	71-64	70- »

B. BUITENGEWOONE.

Goed slot der vorige rekeningen	22765-17	10957-76
Id. van de begrooting van 1852	»- »	7901-26
Toelage van de provincie voor de stads teekenschool	500- »	500- »
Id. voor het lager onderwijs	757- »	1800- »
Id. voor het bouwen van eene school	»- »	2000- »
Id. voor den steenweg op Arendonck	»- »	10500- »
Id. van het gouvernement voor id.	»- »	10500- »
Id. voor het bouwen van eene school	»- »	2000- »
Id. voor de stom-doove kinderen Verheyen en Strybosch	»- »	250- »
Id. van de provincie voor id. id.	»- »	250- »
Vershillende ontvangsten	2054-36	5100- »
Verkoop van gemeentegoederen, heide-gronden en jongen mast.	»- »	1000- »
Som uit de gelden voor het onderhoud en verbeteren der heurtwegen bestemd, in de gemeente kas te storten voor den steenweg op Arendonck	»- »	10500- »
Wedergaef van verschooten gelden aen de weezenhuizen	50- »	50- »
Buitengewoone opcentimen	7641-52	4181-97
Persoooneelen omslag voor de nachtwakers	1229-18	1200- »
Interest van de leening van 1848	19- »	»- »
Toelaeg van de provincie voor het bouwen van eene gemeenteschool te Severdonek	1851-55	»- »
Id. voor het verbeteren en vergrooten der kerk te Schoonbroeck	2000- »	»- »
Id. van den Staet voor id. id.	2000- »	»- »
Id. van het kerkfabriek te Schoonbroeck voor id. id.	2000- »	»- »
Id. van den Staet voor de kosten veroorzaekt door de cholera in 1819	169- »	»- »
Opbrengst van de verkochte obligatiën van de leening van 1848 ten laste van den Staet	»- »	391-40

Toelage van het gouvernement voor
het maken van eene bedekte gaen-
dery in het lokaal der middelbare
school . . . . .

» - » 1700- »

Totaal fr. 140547-55 162777-55

GEWOONE EN BUITENGEWOONE UITGAVEN.

	Rekening.	Begrooting.
1 ^o Kapittel, huishoudelyk plaatselyk bestuer	15584-52	16442-24
2 ^o Kapittel, publieke veiligheid en gezondheids-gesteltenis	11075-69	12505- »
3 ^o Kapittel, gemeente-werken	9557-98	8700- »
4 ^o Kapittel, handel en scheepvaart	» - »	» - »
5 ^o Kapittel, casertering, logemen- ten en militaire transporten	125-55	1000- »
6 ^o Kapittel, publieke weldadigheid	56265-02	57061-64
7 ^o Kapittel, eere-dienst	425- »	1025- »
8 ^o Kapittel, openbaer onderwys	6611-92	8700- »
9 ^o Kapittel, schoone kunsten	1269-09	1700- »
10 ^o Kapittel, gevestigde schuld	15579-15	18102-95
11 ^o Kapittel, regelingen	79-19	» - »
12 ^o Kapittel, herhalingen	1525- »	7000- »
13 ^o Kapittel, buitengew. uitgaven	1407-10	5675-31
14 ^o Kapittel, verschillende uitgaven	1415-10	1870- »
15 ^o Kapittel, nieuwe werken en by- zondere uitgaven (de steenweg op Arendonck, het bouwen van eene school en een oud mannen- en vrouwen huis).	11722-55	44700- »

Totaal fr. 112040-84 162282-14

Uitkomst van de begrooting voor 1855.

Ontvangsten	fr. 162777-55
Uitgaven	» 162282-14

Overschot fr. 495-21

Leeningen.

Zoo als wy in ons vorig verslag hebben gezegd, zoude het bedrag der leeningen, wanneer de intrekking van de dertien obligatiën, waervoor wy in de begrooting voor 1852 credieten hadden voorgesteld, plaats had, niet meer hebben beloopen dan op fr. 75000- »

Daer UEd. de voornoemde credieten hebt verleend, zyn de gemelde obligatiën ook wezenlyk afgelegd, en het gezamenlyk bedrag der leeningen beloopt heden niet meer dan op fr. 75000- »

In de begrooting voor 1855 hebben wy voorgesteld van met 1° January 1855 in te trekken, te weten :

Van de leening van 1845 twee obligatiën van 1000- », ci fr. 2000- »

Van de leening van 1847 zeven obligatiën van 500- » 5000- »

En van de leening van 1848 vier obligatiën van 500- » 2000- »

Totaal fr. 7500- » 7500- »

fr. 65500- »

Dus, wanneer de voormelde intrekking zal hebben plaats gehad, zullen er nog voor fr. 65500- » obligatiën in handen blyven, wel te verstaen indien wy niet verpligt zullen zyn van de dry obligatiën uit te geven, die wy tot nu toe hebben wederhouden.

Schulden.

Op de gevestigde stads schuld, die, blykens ons laetste verslag, op 6 oct. 1851 nog beliep op fr. 60814-79 is er sedert nog afgelegd een kapitaal van 10809-44

Dus blyft er nog van deze schuld bestaen fr. 50005-35

En de hiervoor te betalene interesten be- dragen nog fr. 2091-90.

Van de eischbare schuld bleven er op voor-

meld tydstip nog 44 obligatiën van ned.
/ 50- in handen, fr. 4656-08

Sedert zyn er nog elf obligatiën
afgelegd en waarmede is gekoeld
een kapitaal van » 1164-02

Gevolgelyk blyft er nog van deze
schuld fr. 5492-06
uitmakende het kapitaal van 55 obligatiën, welke wy
met 1° january aenstaende voornemens zyn in te trekken,
en waarmede deze schuld, die op 6 december 1825 tot
fr. 107,709-89 beliep, zal opgehouden hebben te bestaen.

Financiële gesteltenis.

Wy kunnen andermael over de verbetering van onzen
stads-financiëlen toestand spreken, en het strekt ons
tot genoeg van aen UEd. te kunnen verklaren, dat
wy voor 1855 wederom onze burgeren een weinig kun-
nen ontlasten. De opeentimen voor de buertwegen,
waervan men er tot nu toe altoos 5 heeft geënt, zullen
op 5 kunnen worden gebragt, en op de belasting op
haver, hooi, strooi en voorgevels der huizen, zal men
eene vermindering van 10 % kunnen geven.

Overigens, en wanneer de behoefte van ons armbe-
stuer niet merkelyk mogt verhoogen, hopen wy, voor
1854, nog eene grootere vermindering te zullen kunnen
voordragen.

Echter willen wy UEd. niet ontveinzen, dat wy geene
belastingen willen afschaffen om ze later wederom te
moeten vragen. Daorenboven is het ook zeer noodzakelyk
dat men over eene zekere som kan beschikken, om in
de belangen der stad, altoos nu voor deze en dan voor
die nuttige inrigting, publieke werken of communica-
tiën, bydragen te kunnen doen. Immers de ondervinding
heeft genoegzaam bewezen, dat, om iets te verkrygen,
men eerst moet beginnen met opofferingen te doen. Het
oud spreekwoord: *Help u zelven, God zal u helpen*, is en
zal altoos eene waarheid blyven.

Het stedelyk octrooi blyft ook aen de opbrengsten,
waerop men rekende, niet te kort.

Gemeld octrooi, dat gedurende de acht eerste maenden
van 1851 zuiver had opgebragt fr. 58665-62
heeft voor dit jaer op gezegd tydstip gegeven » 58775-15

Verschil in meer fr. 111-51

Comptabiliteit.

BEGROOTING VAN 1852.

De stedelyke begrooting voor het loopende dienstjaer
1852, is door de bestendige deputatie van den Provin-
cialen Raed, in zyne zitting van den 27° december jl.
vastgesteld, te weten:

De ontvangsten op . . . . . fr. 125235-14
De uitgaven op . . . . . » 115331-88

En het overschot op . . . . . fr. 7901-26
Op dit overschot is er een crediet van fr. 7000-» op
de begrooting van 1853 geopend.

De gemeente comptabiliteit wordt by voortdoring op
eene klare en regelmatige wyze gehouden.

Rekening.

De rekening van den gemeente-ontvanger over het
dienstjaer 1851, tydelyk ingeleverd en voorloopig vast-
gesteld, toont aen:

Dat de ontvangsten van allerlei aerd bedragen fr. 140517-55
Dat de gewoone en buitengewoone uit-
gaven beloopden . . . . . » 112040-84
En het goed slot . . . . . fr. 28506-71

Pensioenkas.

Wegens de inrigting van een pensioen-fonds voor de
toegevoegden aen den kommissaris van policie, hebben
wy onze voorzorgen, overeenkomstig uwe beraming van
2° april jl. genomen, en de noodige credieten in de
stedelyke begrooting voor 1853 voorgesteld.

Om al de bedienaers van stads-amhten op eenen en

denzelfden voet te behandelen; de bewezene diensten van de goede in hunnen ouderdom te kunnen beloonen, en deswegens geene uitzondering te maken, vermeenen wy uwe aendacht te moeten inroepen en tevens U in bedenking geven, of het niet regtvaardig zoude zyn, dat er voor de overige ambtenaren ook een pensioen-fonds werd opgericht. Het is immers pynlyk, wanneer een man, die zich onherispelyk gedraegt, zyne pligten met yver kwyt, welke de stadsbelangen voorstaet, en die met zyne kleine jaerwedde door bezuinigingen slechts het noodige voor zyn huisgezin kan aenkoopen, in zynen ouden dag of door ziekten zyn ambt niet meer kan bedienen, niet dan armoede in de toekomst ziet. Wat ons betreft, wy hebben hier reeds over nagedacht en het voornemen gemaakt van een ontwerp van reglement desaangaende aen uwe goedkeuring te onderwerpen.

Titel IV.

LIEFDADIGE GESTICHTEN.

Bureel van Weldadigheid.

Aen het bestuer van ons bureel van weldadigheid moeten wy by voortduring onze erkentenis betoonen, en den lof over deszelfs welwillendheid en belanglooze diensten herhalen, die wy in al onze vorige verslagen hebben doen kennen.

In het personeel van hetzelfde is ook geene verandering geschied. Alleenlyk is wylen de heer J. B. Wouters, die de functie van secretaris waernam, door den heer H. Wagemans, zynen opvolger, vervangen.

Roerende en onroerende goederen.

Deze hebben sedert ons laetste verslag geene verandering ondergaen.

Giften en legaten.

Het bureel is sodert ons laetste verslag begunstigd geworden :

1° Met een legaat door wylen den eêrw. heer Van Campenhout, luidende : dat al zyne meubelen en sieraden publickelyk moesten worden verkocht, ten einde het geld, daervan voortkomende, aen den armen uil te deelen; verder dat al zyne lakende kleederen, koussen en schoenen en daerenboven eene som van twee honderd franken, ten voordeele van den armen, aen deszelfs bestuer zouden worden gegeven.

Opgemelde meubelen en sieraden hebben een honderd veertig franken opgebragt.

En 2° met eene gifte door de weduwe en kinderen van Adriaen Hens, van eene kleine huizing met land, gelegen te Oud-Turnhout, onder Turnhout, bekend op het kadaster wyk F, n° 279^b, 279^c, 292 en 291bis, groot 30 aren 10 centiaren, geschat op eene revenue van 20 fr., op voorwaerde en last dat het armbestuer, gedurende haar leven, aen de genoemde weduwe Hens eene behoorlyke wooning zal geven.

Aenkoopingen; verkoopingen en mangelingen.

Het bureel heeft geene aenkoopingen noch mangelingen gedaen, maer wel uit er hand verkocht aen Cornelius Ludovicus Ceusters, te Oud-Turnhout, voor de som van 500 franken, 9 aren 50 cent. bouwgrond, deelmakende van het perceel bekend op het kadaster wyk F, n° 433.

Afleggingen en aenleggingen van kapitalen.

Sedert ons laetste verslag zyn er aen het bureel afgelegd geworden :

1° door de stad 2 obligatiën, van fr. 1000-» en eene van fr. 500, ci	fr. 2500- »
2° door den heer Van den Nieuwenhuyzen, een jaerlyksche eyns van fr. 7-55 aen den penning 20 met	» 117- »
3° door M. Hoskens, een dito van fr. 2-72 aen den penning 25 met	» 68-02
4° door den heer De Fierlant, een kapitaal van fr. 275-92 aen 1 1/2 per % met dezelfde som van	» 275-92

5° door den heer Ignatius Van Lissum, een cyns van 95 centimen met . . . . . »	62-86
6° door Petrus Rooymans, een cyns van / 2-10 aen den penning 20 met . . . . . »	90-70
7° door de weduwe Fleeckers een dito van fr. 1-59 aen den penning 25 met . . . . . »	59-75
8° door de heeren Joosen, eene koren- rente aen den penning 25 met . . . . . »	521-50
een jaerlykschen cyns van fr. 12-70 aen den penning 20 met . . . . . »	251- »
9° door de erven Caers, eene koren-rente betaelbaar met fr. 5-44 aen den penning 25 met . . . . . »	156- »
een jaerlykschen cyns van 79 centimen aen den penning 20 met . . . . . »	15-80
10° door den heer De Fierlant eene obli- gatie van fr. 5533-55 aen 4 % met dezelfde som van . . . . . »	5555-55
11° door J. B. Luyckx, een cyns van fr. 2-83 aen den penning 25 met . . . . . »	70-75
12° door den erw. heer Onderpastoor te Oud-Turnhout, een dito van fr. 1-15 aen den penning 20 met . . . . . »	22-67
13° door Willem Nys, een dito van fr. 2-72 aen den penning 20 met . . . . . »	54-42
14° door het Kerkfabriek van S. ^r Pieter, vyf renten grootzamen in kapitaal fr. 6318-97 aen 5 %, met dezelfde som . . . . . »	6318-97
15° door Ad. Dierckx een cyns van / 10-89 aen den penning 20 met . . . . . »	217-80
En 16° uit de spaerkas geligt . . . . . »	1755-74

Totaal fr. 17885-3

Ter vergoeding heeft men met deze somme aangekocht
belgische obligatiën, gevende 2 1/2 per % voor een no-
minaal kapitaal van fr. 11000-», à 5 % voor fr. 16200-»
en nog fr. 1751-44 in de spaerkas gestort.

Comptabiliteit.

De comptabiliteit van het bureel wordt op eenen re-
gelmatigen voet gehouden.

De vastgestelde rekening van den ontvanger over het
dienstjaar 1851, geeft op:

Dat de ontvangsten van allen aerd bedragen	fr. 37685-88
Dat de uitgaven van allen aerd beloopt tot	36685-17
En dat het goed slot bedraegt	fr. 998-71
De vastgestelde begrooting voor het loopende dienst- jaar 1852 bedraegt in :	
Ontvangsten	fr. 37123-78
Uitgaven	37097-79
Overschot	fr. 27-99

Statistische opgave van de behoefteigheid.

Ofschoon men dit jaer minder personen, die vroeger
toevalliglyk werden ondersteund, heeft moeten helpen,
groeit de *pauperismus* in onze stad nog altoos aenhou-
dend aen, en de misbruiken van de mindere burgerklas,
die wy in onze vorige verslagen hebben doen kennen,
en welke men voor ontaerdheid kan opgeven, verbeteren
niet. Ja, de stad zal voor 1855 nogmaels verplicht zyn
meerderen onderstand aen het armbestuur te verleenen.

Blykens de aen ons gegevene inlichtingen heeft men,
sedert october 1851, moeten ondersteunen :

Onophoudelyk	1570 personen.
Meer dan 6 maanden	822 »
Meer dan 3 maanden	500 »
Toevalliglyk	1500 »

Totaal 5992 »

En behalve dit getal nog moeten uitbesteden :	
Verlatene kinderen en weezen	95
Oude mannen en vrouwen en andere personen	150

Totaal 245

De verplegings-kosten van onze behoefteigen in vreemde
hospitalen enz. die in de rekening van 1851 zyn aenge-
duid, beloopt tot fr. 3766-85 of fr. 476-86 meerder
dan in 1850.

Onderstands-uitdeelingen.

Zie hierover onze vorige verslagen.

Overigens hebben wy andermael eene som van fr. 100-⁰⁰ in de begrooting voor 1855 voorgesteld, tot het betalen van premiën aen de behoeflige huishoudens die hunne wooningen het zuiverste houden en welke de beste voorbeelden van naerstigheit en zedigheit aen hunne kinderen geven.

Betwistbare zaken.

Behalve de geschillen wegens de hulpwoonst der behoefligen, die men gedurig ontmoet, is er eene betwistbare zaak hangende tusschen het bureel en de stad opzigtelyk het betalen van de huer van het pastoreelhuis. De beide partyen hadden de bemagtiging gevraegt om deze zaak door de regtbank te laten beslissen, maer deze bemagtiging is hun geweigerd geworden.

Wyders hebben wy, om aen de bevelen der hoogere overheid te voldoen, de opzegging van het pastoreelhuis aen het armbestuer laten beteekenen.

Godshuizen.

BESTUER.

Wegens het bestuer van onze godshuizen hebben wy gelukkiglyk van geene veranderingen gewag te maken. Hetzelve blyft by volharding groote diensten aen de stad bewyzen, en verdient niet alleen den dank, welken wy er over betoonen, maer ook de achting van al onze goede ingezetenen.

Roerende en onroerende goederen.

Hierover hebben wy geene veranderingen aen te stippen.

Giften en legaten.

De godshuizen, het jongens weezenhuis uitgezonderd,

hebben sedert ons laetste verslag geene giften noch legaten ontvangen. Het voornoemd jongens weezenhuis, dat met een legaat van fr. 907-03, door wylen den eerwaarden heer priester Janssens was begunstigd geworden, en waer tegen de familie had gereclameerd, is thans, ten gevolge van de gunstige beslissing hierover door den heer minister van justicie genomen, van die gelden in bezit.

Aenkoopingen, verkooping en mangelingen.

Sedert ons laetste verslag zyn er geene geschied.

Afleggingen en aenleggingen van kapitalen.

De volgende kapitalen zyn aen de godshuizen sedert ons laetste verslag afgelegd geworden, te weten :

A AEN HET GASTHUIS.

- 1° Door Nuyens te Beersse eene rente van fr. 1269-84 à 5% met . . . . . fr. 1269-84
- 2° Door de stad obligatiën van fr. 500-⁰⁰ en 1500-⁰⁰

Totaal fr. 2769-84

In tegendeel heeft men met deze en andere beschikbare penningen belgische obligatiën 1° fr. 5000-⁰⁰ à 4 1/2 en 2° fr. 2580 à 5% aengekocht.

B AEN HET JONGENS WEEZENHUIS.

- 1° Door de weduwe en kinderen Janssens, op den Veedyck, onder Turnhout, eene rente van fr. 1814-06 gevende 5% met . . . . . fr. 1814-06
- Met dezen afleg, het legaat van den eerw. pater Janssens, hier voren gemeld, en andere penningen heeft men voor 5000 franken belgische obligatiën, gevende 4 1/2% interest, verkregen.

Aen de infirmary van het beggynhof of aen het meisjes weezenhuis, zyn geene afleggingen van kapitalen gedaen. Er hebben ook door deze twee gestichten geene heraanleggingen plaets gehad.

Comptabiliteit.

De comptabiliteit wordt by voortdoring op eenen goeden voet gehouden.

De vastgestelde begrootingen voor het loopende dienstjaar 1852 bedragen, te weten :

	ONTVANGSTEN. UITGAVEN. OVERSCHOT.		
Het gasthuis	fr. 9,625-10	fr. 9,580-09	fr. 45-01
De infirmary van 't Begghnhof	» 9,857-25	» 9,811-21	» 46-02
Het jongens weezenhuis	» 7,889-26	» 7,445-71	» 443-52
Het meisjes weezenhuis	» 4,515-58	» 4,177- »	» 338-58
Algemeen totaal	fr. 31,884-97	fr. 31,044-04	fr. 840-95
Die voor 1851 be- droegen	» 28,514-55	» 27,554-05	» 789-60
Vershil in meer	fr. 3,540-44	fr. 3,489-11	fr. 61-55

Dit verschil in meer komt voornamelyk voort, dat het jongens weezenhuis, waer van het huishoudelyk bestuer gewoonlyk maer omtrent de 5,500 franken kost, afgelegde kapitalen heeft moeten regelen.

Betwistbare zaken.

Het bestuer heeft geene betwistbare zaken.

Opgaeft der weezen, enz.

Het getal kinderen, in het jongens weezenhuis onderhouden, is nu sedert dry jaren hetzelfde gebleven, en beloopt tot 12. In het meisjes weezenhuis is het getal met 2 vermeerderd. Er zyn er thans 26.

De fondatie en de infirmary op het Begghnhof onderhouden 10 begghnen.

In de huishoudelyke bestiering van het jongens weezenhuis, van de fondatie en de infirmary op het Begghnhof heeft er geene verandering plaats gehad. Doch integendeel is er in het huishoudelyk bestuer van het meisjes weezenhuis, sedert ons laetste verslag, eene groote verandering geschied. Hetzelve wordt thans bestierd door dry

religieuzen van het orde van den H. Franciscus en Elisabeth. Deze religieuzen hebben de taek op zich genomen, van de opvoeding der kinderen meer volgens den wil der eerste stichters (Cornelius Van den Plas en zyne zuster Anna) te zullen schicken, ten einde het genoemd gesticht goede, bekwame en zedige dienstboden of huishoudsters zoude kunnen voortbrengen.

De financiële gesteltenis onzer godshuizen blyft verbetereren.

Opgaeft der verzorgde zieken in het gasthuis.

Men heeft in ons gasthuis verzorgd, te weten :

	ZIEKEN				Totaal.
	ten laste onzer stad behoorrende.	voor rekening van andere gemeenten.	voor rekening van den staet.	voorhuuspennningen	
Sedert 1 7 ^{ber} 1851 tot 1 7 ^{ber} 1852.	287	14	7	8	316
En op het zelfde tydstip van 1850-1851.	209	10	10	5	245
Vershil { in meer	78	4	»	3	75
{ in min	»	»	12	»	»

Ofschoon wy al in onze vorige verslagen hebben doen uitschynen wat ondersteuning onze behoefte volkklasse van wege ons gasthuis geniet; wat al diensten zy van de gasthuisnonnen verkrygt; welke zelfopoffering die gebiedwaardige wezens ter liefde Gods voor hunnen behoefligen evenmensch doen, is het toch pynlyk te moeten hooren dat de provinciale overheid nu twee jaren terug komt, op het groot getal dier nonnen, en voorbrenghet, dat, wanneer een minder persooncel tot de bediening van het gasthuis werd gebezighet, de stad geenen onderstand van 1900 franken zoude moeten bybrengen.

Wy hebben het van onze pligt geacht deze overheid te doen opmerken, dat wanneer die onderstand, dien men sedert jaren als eene gewoone toelage heeft betaeld, even als die, welken men aen het armbestuer moet uitkeeren, in evenredigheid van de behoefte der arme volksklas vermeerderde, of, wanneer men nog volgens de aloude overeenkomsten voor de verzorging van iederen zieken 7 stuivers (65 centimen) per dag moest betalen, men in plaats van fr. 1900,- omtrent de 9000 franken zoude moeten opbrengen. Derhalve, dat, in plaats van onverdiende verwytingen aen die bestiering te geven, men hare handelwyze zou moeten pryzen. Later hebben wy nog bewezen, dat het aen zuinigheid en goede orde is toe te schryven, dat ons gasthuis met fr. 9580-19, alle dagen eene middelbare bevolking van 66 personen kan onderhouden. Gevolgelyk dat ieder persoon in het gesticht gebezigd of verzorgd, slechts fr. 39⁶⁷/₁₀₀, geen 40 centimen per dag, kost.

Wy vertrouwen dat de opgenoemde overheid, voorteen beter ingelicht, in plaats van eene overziening, wel verdiende dankbetuigingen zal geven.

Wyders moeten wy de dood van twee eerbiedwaardige gasthuisnonnen doen kennen. God wilde, dat zuster Catharina op 19 february jl. in den ouderdom van 57 jaren, en zuster Joanna op 17 juny jl. in den ouderdom van 85 jaren, het tydelyk leven, dat ze aen Hem en het lydend menschedom hadden toegewyd, met het eeuwige verwisselden.

Oud mannen en vrouwenhuis.

Het verledene jaer uitleden wy de hoop van deze zoolang gewenschte inrigting in den loop van dit jaer tot stand te kunnen brengen. De redenen zyn aen UEd. bekend, waerom deze hoop zich nog niet heeft mogen verwezenlyken, en wat onverwachte opmerkingen er over deze inrigting door de hoogere overheid zyn gemaakt geworden. Thans kunnen wy andermael de hoop voeden van het gemeld gesticht te verkrygen. De heer provinciale architect houdt zich bezig om de gevraagde plans, enz., op te maken. Wy van onzen kant hebben,

om verder verdrag voor te komen, voor de bedoelde inrigting, de som van fr. 7500,-, welke dit jaer in de stedelyke begrooting niet was toegestaan, andermael voorgedragen.

Echter, en zoo wy het verledene jaer zegden, durven wy ook op de medewerking van onze eerbiedwaardige geestelyken rekenen, en twyfel en geenszins, of onze goede burgerklas zal ook medestichtster willen zyn, en eene milde aelmoes geven om aen eenige brave ouderlingen, die, ofschoon vroeger door hun gedrag en werkzaamheid op eene betere toekomst hadden mogen hopen, de middelen te geven om de weinige jaren, die zy nog te beleven hebben, zonder kommer aen God te kunnen opfferen.

Zinneloosen.

Het getal der zinneloosen, door ons armbestuer onderhouden, is hetzelfde gebleven. Er zyn er 28 te Brugge en 4 te Gheel, waervan er twee ten koste van den staet, geplactst.

Blinden en stom-dooven.

Er zyn in onze stad 5 blinde personen, 4 van het mannelyk en 1 van het vrouwelyk geslacht, en 4 doofstommen, 5 van het mannelyk en 1 van het vrouwelyk geslacht. Twee dezer laetste ongelukkigen, bekwaem om het onderwys te ontvangen, de genaemde J. B. Verheyen en Angelina Strybosch, zyn in gestichten geplactst.

Bedelaers werkhuis.

Het getal bedelaers, die de stad te Hoogstraten heeft moeten onderhouden is geweest :

Gedurende het 4 ^e kwartael 1851	40
„ 1 ^e „ 1852	10
„ 2 ^e „ „	10
„ 3 ^e „ „	4

Totaal 54

En op gemeld tydstrip in 1850-1851. 55

Verschied in min 19

Zoo als wy het verledene jaer zegden, laten wy ook geene gelegenheid voorby gaen, om de invryheidsstelling te verzoeken van die personen, welke in staet zyn door hunnen arbeid den kost te kunnen winnen, en alzoo de stad te ontlasten.

Wy hebben wederom eene vermindering van 400 franken voor de onderhoudskosten onzer bedelaers in de begrootingen van 1855 voorgesteld, vermits er sedert ons laetste verslag alnog vrywillig dry van die personen, die onophoudelyk door de stad moesten worden onderhouden, uit het land zyn verhuisd. De eene heeft zich naer de Vereenigde Staten van Amerika begeven, en de twee andere hebben zich als matroos op vreemde schepen, die onze kusten niet bevaren, geëngageerd.

De 590 franken, welke wy hiervoor hebben betaeld, mogen als een uitgezet kapitaal, dat groote interesten zal opbrengen, worden beschouwd.

Titel V.

EEREDIENST.

Geestelykheid, kloosters, geestelyke corporatiën, enz.

Sedert ons laetste verslag zyn er twee eerweerde priesters in onze stad overleden, te weten: Op 26 april jongstleden, Joannes Van Campenhout, oud 59 jaren, geboren te 's Hage, en alhier, sedert eenige jaren woonachtig; en op 30 july laetstleden, Petrus Franciscus Josephus Joosen, onze inboorling, in den ouderdom van 85 jaren. Deze geachte geestelyke die vóór zyne langdurige ziekte veel diensten in de parochiale kerk heeft bewezen, was ook altoos zeer milddadig jegens de behoefstigen geweest, en zyn stichtend leven boezemde aen allen eerbied in.

In het klooster der kanonikessen van het H. Graf is op 15 december laetstleden overleden, de geestelyke zuster Maria Josepha (A. M. C. Penen), en in het gasthuis de reeds gemelde zusters Catharina en Joanna.

Titel VI.

OPENBAER ONDERWYS.

Middelbare school.

By koninklyk besluit van 31 december laetstleden, is de vroegere gouvernements lagere hoofdschool in eene school van middelbaer onderwys veranderd.

De leden van het besturend bureel, waervan het kollegie van burgemeester en schepenen, twee gemeente raedsleden, een regter en een vredeogter deel maekt, zyn sedert den 28^{en} maert laetstleden in functie.

Wy hebben volgens het verlangen van den raed, als bestierder der school, den heer Sanders, en als 1^{en} regent den heer J. Roekens mogen behouden. De heer Cocq vervangt den heer Lagarde, die als 1^{en} regent te Aelst is beoemd; de heer A. A. Van Zeeland is als 3^{en} regent aangesteld.

Verder zyn nog voor de voorbereidende afdeeling (section préparatoire) benoemd als 1^{en} onderwyzer de heer F. Cremers, en als 2^{en} de heer Ch. Bertels.

De eerw. heer G. Dierckx heeft zyne lessen, betrekke-lyk de leering van den godsdienst, op bevel van de geestelyke overheid, moeten staken.

Kollegie van middelbaer onderwys.

Deze zoo nuttige en onwaerdeerbare inrigting voor onze stad, die aen vele kinderen van onze ingezetenen, wanneer zy de andere scholen, die in dezelve bestaen, en waerop wy insgelyks mogen roemen, eenen voldoende tyd met vrucht hebben bygewoond, de gelegenheid geeft, van met kleine kosten uitstekende kennissen te verkrygen, laet niets te verlangen over. De vakken van onderwys worden in het kollegie nog jaerlyks meer en meer uitgebreid, en de strenge tucht-orde, die er onder de leerlingen heerscht, is voorbeeldelyk. Het getal der studenten blyft by volharding vermeederen. De eenige leerling, welke zich voor universiteits leerling had aangeboden, is door het jury van examen aengenomen.

Gemeente lagere scholen.

Het is ons aengenaem van te kunnen herhalen, dat onze gemeente school-onderwyzers by voortdoring aen het doel, dat zy moeten betrachten, en aen ons vertrouwen blyven beantwoorden.

Op 1° january jongstleden onderwees men :

	Mits betaling.		Kosteloos.	
	JONG. MEISJ.	JONG. MEISJ.	JONG. MEISJ.	JONG. MEISJ.
In de stads kosteloze school	»	»	263	»
In de school door den heer G. Tyriard b stierd	71	»	20	»
In de school te Oud-Turnhout	64	43	56	»
In de school te Severdonck	58	22	11	3
In de school te Schoonbroeck	45	40	6	4
Totael	218	105	356	7

Op 1° jan. 1850 was hetzelve

	219	101	368	11
Verschil } in meer	»	4	»	»
} in min	51	»	12	4

Waeruit blykt, dat men in onze gemeente-scholen by aenhoudendheid meerdere behoefte kinderen dan andere blyft onderwyzen, en dat wy ten volle aen het doel der bestaende wetsbepalingen over het lager onderwijs voldoen.

Byzondere lagere scholen, bewaerscholen en scholen voor bejaerde personen.

Zie deswegens ons verslag over 1848-1849.

Zondagscholen.

Deze scholen, over welker nuttige inrigting wy in al onze vorige verslagen hebben gewag gemaakt, geven voortdurend aen eene menigte personen, die anders, om zoo te zeggen van alle onderwijs zouden beroofd blyven, kennissen en eene zedelyke beschaving, die zy zonder deze inrigting nooit zouden hebben kunnen verkrygen. Ja, men mag zeggen, dat zy voor onze stad onmisbaer zyn geworden, wanneer men in overweging neemt dat in onze zondagscholen op 1° september jongst-

leden 757 personen het onderwijs ontvingen, te weten: 287 jongens en 450 meisjes.

Scholen van nyverheid, kunsten, ambachten en normaalscholen.

Deze bestaen hier ter stede niet.

Onderwyzend personeel, jaerwedden der onderwyzers, enz.

Even als het verleden jaer hebben wy van geene verandering in het onderwyzend personeel gewag te maken.

Volgens de begrooting, is er voor het loopende dienst-jaer toegestaan :

1 ^o Voor de school van middelbaer onderwijs, onderstand	fr. 1,150-»
2 ^o Voor het kollegie van middelbaer onderwijs, toelage	» 2,000-»
3 ^o Voor de stads kosteloze school	» 2,515-»
4 ^o Voor de school bestierd door den heer G. Tyriard	» 665-»
5 ^o Voor de school te Oud-Turnhout	» 640-»
6 ^o Voor die te Severdonck	» 460-»
en 7 ^o Voor die te Schoonbroeck	» 500-»

Schoollokalen.

Het plan en bestek voor het maken van een nieuw schoollokael voor de stadskosteloze school, in de Nieuwstract, alhier, door UEd. voorwaerdelyk aengenomen, hebben wy aen de goedkeuring van de provinciale overheid onderworpen.

Onderstanden voor het lager onderwijs.

De onderstanden door onze stad ten voordeele van de lagere scholen in 1852 te verleenen, hierin begrepen de jaerwedde der onderwyzers, bedragen zoo als hiervoren is gezeid fr. 4776-»

En wy hebben van de provincie eene bydrage van fr. 1457-18 voor het loopende jaer ontvangen.

Byzondere kostscholen.

In de byzondere kostschool voor meisjes alhier, door de kanonikessen van het II. Graf gehouden, telt men er thans 58, te weten: 51 uit ons land, 5 uit Holland en 2 uit Engeland.

Deze school, onder alle punten aanbevelenswaardig, waerin men eene onverbeterlyke opvoeding, grondig de vlaemsche en fransche talen, zelfs het engelsch, kan aanleeren, en verder een algemeen en nuttig onderwijs kan verkrygen, wordt alle jaren belangrijker. Zy is voor onze stad van een allergrootst nut.

Titel VII.

**SCHOONE KUNSTEN, WETENSCHAPPEN
EN LETTEREN.**

Teekenschool.

Deswegens hebben wy geene byzonderheden te melden.

Byzondere verzameling van kunstvoorwerpen en oudheden.

De byzondere verzameling van kunstvoorwerpen en oudheden, die het kabinet van den heer Van Genechten, voorzitter der regtbank alhier, uitmaken, en waarvan wy in onze vorige verslagen gesproken hebben, is dit jaer wederom met eenige zeldzaamheden verrykt geworden. Men bemerkt aldaer voor de eerste reize een byzantinsche kruis, eene Madona in oud saxische porselein, chinees verlake vazen, verscheidene penningen en munten die men-maer zelden ontmoet, enz. enz., met een woord, jaerlyks vindt de bezoeker in het voornoemd kabinet nieuwe voorwerpen die zyne aandacht verdienen.

Het byzonder kabinet van den heer Van Hal, dat insgelyks vele schoone kunstvoorwerpen en oudheden bevat, vergroot jaerlyks, en is sedert ons laetste verslag ook verrykt met eenige fraaije oude prenten, schilderyen en schoon porseleinen voorwerpen.

Muziek-genootschappen.

Zie ons verslag over 1848-1849.

Letterkundige genootschappen.

Sedert ons laetste verslag is er een historisch prozastuk, door het vlaemsch letterlievend genootschap DE DAGERAED, uitgegeven, en draegt voor titel: *Geschied- en zedekundige voorlezingen over de Kempen*. Deze uitgave, die door deskundigen gunstig is beoordeeld geworden, bevat: eene beschryving van de kerk van de II. Dymphna te Gheel; een verhael uit de kronyken van Turnhout; de luisterryke intrede van de vorstin van Oranje, Amalia van Solms, als Vrouwe van Turnhout; en de Slag van Turnhout.

Wy vertrouwen, dat het voornoemd genootschap, in zynen yver zal voortgaen, en wy nogmaels het toekomstige jaer van deszelfs lettervruchten zullen kunnen gewagen.

Titel VIII.

**GEZONDHEIDSDIENST (HYGIÈNE) EN OPENBARE
GEZONDHEIDS-GESTELTENIS.**

Wegens het *geneeskundig toezicht*, het *geneeskundig personeel* en de *commissie voor de gezondheid*, hebben wy, behalve dat de heer Remi Bruggeman, zoon, welke zich alhier als medecine-doctor heeft nedergezet, geene veranderingen aen te stippen.

Openbare gezondheids-gesteltenis.

Deze blyft in onze stad by voortdoring zeer voldoende.

Kocipokinënting.

Zie ons verslag over 1848-1849.

Zindelykheid der straten.

De straten in onze stad worden by voortdoring op eene onverbeterlyke wyze zeer zindelyk gehouden.

Gymnastique of ligchaems-oefening.

Dit onderwys blyft in de school van middelbaer onderwys veel vordering maken.

Begravenissen.

Zie ons vorig verslag.

Rampen en ongelukken.

Een hagelslag heeft den 4^{en} juny 11. op ons grondgebied eene groote ramp veroorzaakt, en eene groote schade aen den oogst te weeg gebragt. De schade, welke 193 personen hebben ondergaen, hieronder niet begrepen de verliezen onder de 20 %, is door de schatters opgenomen en bereikt de groote som van fr. 59718-47.

Wy hebben niets verwaerloosd om de belangen van onze ingezetenen, door deze ramp geslagen, aen het Gouvernement aen te bevelen en voor te staen. Wy voeden derhalve ook de hoop, dat het Staatsbestuur de verliezers zal gedachtig wezen, en by middel van eene schadeloosstelling hun lot eenigzins zal verzachten.

Overigens hebben wy nog het verbranden van een kind te betreuren gehad.

Titel IX.

OPENBARE VEILIGHEID. JUSTICIE EN GEVANGENHUIZEN.

Policie, inrigtingen personeel, ordonnantiën en reglementen.

Onze toegevoegden aen den kommissaris van policie, vroeger veldwachters, zyn thans aen een byzonder reglement van tucht en dienstregeling onderworpen, en maken geen deel meer van de brigaden der veldwachters. (Zie den titel : *Gemeente-reglementen.*)

Aenhoudingen, misdaden en overtredingen.

Sedert den 1^{en} september 1851 tot den 1^{en} september

jl. heeft onze policie 215 processen-verhael opgemaakt, te weten :

Voor baenstrooperij	2
» dievery van aerdpappelen	2
» brooddievery	2
» houtdievery	27
» strooiseldievery	44
» grasdievery	2
» gelddievery	8
» aerddievery	4
» kleederdievery	6
» dievery van fruit	1
» dievery van kant	1
» dievery van pistolen	1
» vischdievery	1
» aftroggelary	1
» mishandeling en scheldwoorden	12
» overtreding der wet op de jagt	1
» onwettige plantingen	1
» zinneloosheid	10
» overtredingen aen het reglement op de nachtwachten	1
» overtredingen aen het reglement op de herbergen	5
» overtredingen aen het reglement op de belasting der honden	1
» overtredingen aen het brandreglement	19
» overtredingen wegens het kuisehen der waterloopen	16
» het weiden van beesten op andermans gronden	5
» het verdueren van veldvruchten	1
» het afsteken van hoornevee	6
» het uitgeven van valsche munt	1
» andere voorvallen, overtredingen aen de gemeente-reglementen en van enkele policie	54

Totaal 215

Zelfmoorden.

Even als het verledene jaer hebben wy geene zelfmoorden te betreuren gehad.

Gevangenhuis.

Zonder verandering.

Hulpmiddelen tegen den brand.

By voortdoring hebben wy, aengaende de reglementaire behoedings-beschikkingen, verzekerings-maetschappijen, verzekerde huizen, stads-pompsters en hulpmateriëel, van geene veranderingen melding te maken.

Het hulpmateriëel wordt by aenhoudendheid in eenen goeden staet onderhouden.

Paspoorten.

Sedert ons laetste verslag hebben wy maer 9 binnenlandsche paspoorten afgeleverd. Er zyn slechts 2 buitenlandsche paspoorten voor Italië gevraagd.

Zakboekjes voor werklieden en dienstdoden.

Sedert 1° october 1851 hebben wy 69 zakboekjes afgegeven. Het getal der tot nu toe afgeleverde zakboekjes beloopt op 825.

Aenplakking. Openbare roepers.

Zonder verandering.

Titel X.

BURGERWACHT. — MILICIE. — GARNIZOEN.

Burgerwacht : plaetselyke inrigting, enz.

Het getal der persoonen, alhier ter stede, ingevolge de

wet van 8 mei 1848 eerstelyk ingeschreven, beliep op 2417

By de herzieningen op :

1° january 1849 2490

1° january 1850 2442

1° january 1851 2462

En 1° january 1852 2580

Van de 601 persoonen, in 1851 door ons voor den werkelyken dienst aengewezen, zyn er door hunnen ouderdom of om andere reden 41 buiten den werkelyken dienst gesteld, en 51 nieuwe ingelyfd.

De verdeeling der compagniën en der bataillons is dezelfde gebleven, en er zyn ook geene kiezingen geweest.

Milicie.

BEPAAELD AENDEEL.

Het hepaeld aendeel voor onze stad, dat voor 1851 op 58 was vastgesteld, is voor het loopende op 34 bepaeld geworden. Het getal der ingeschrevene lotelingen, dat in 1851 tot 151 beliep, is dit jaer maer 128 geweest.

Niemand heeft zich wederspanning getoond.

Gevolg der werkingen van den milicie-raed.

Er zyn dit jaer vier zittingen van den milicie-raed geweest, en het verledene jaer slechts dry.

Getal en redenen der vry- en uitstellingen.

56 lotelingen, welke dienstplichtige nummers hadden, zyn door den voornoemden raed, het zy tydelyk of definitief, vrygesteld, te weten :

Voor lichaemsgebreken	21
» kleinheid van gestalte	14
» broeders in dienst en tevens by nummerverwisseling, plaetsvervanging en uit den dienst ontslagen	15
» onderstand van weduwe	1
» als eenig kind zynde	2
» zelf in dienst zynde	2
» als zynde seminariste	3

Totaal . 56

Men heeft 2 reclamen van beroep by de bestendige deputatie van den provincialen raed gedaen, en het verledene jaer 10.

Trap van onderwys der lotelingen.

Van de 128 lotelingen, dit jaer ingeschreven, zyn er :
2 die alleenlyk kunnen lezen ;
50 welke kunnen lezen en schryven ;
45 die kunnen lezen, schryven en cyferen ;
en 51 welke geen hoegenaemd onderwys hebben genoten.

Garnizoen. — Casernement.

Nihil.

Titel XI.

OPENBARE BELASTINGEN.

Kadaster.

Het verledene jaer deden wy UEd. de belangryke veranderingen kennen, die de eigendommen, onder ons grondgebied, gedurende tien jaren hadden ondergaen, ten einde UEd. een gedacht van de nuttige werkzaamheden, betrekkelyk het kadaster, te geven. Dit jaer hebben deze werkzaamheden wederom veel tyd gevraagd, vermits er, ten gevolge van eene herziening, welke er wegens de bebouwde eigendommen, in de kom der stad, heeft plaets gehad, meer dan 500 gebouwen aan eene herschatting zyn onderworpen geweest.

Opbrengst.

De opbrengst der grondbelastingen van onze stad, voor het loopende dienstjaer, bedraegt :

In principaal . . . . . fr. 28850- »
In opcentimen . . . . . » 5522-82

Totael ten voordeele van den staet . . fr. 34172-82

Opcentimen.

1° voor de provincie . . . . . fr. 2885- »
2° voor de gemeente . . . . . » 5481-50

Algemeen totael . . . . . fr. 42559-52
En heeft voor grondslag een inkomen van fr. 297418-51
De *marc le franc* is fr. 14,5027.

Persoonle belasting.

GETAL DER AENGLAGENEN.

Onze stad telt 964 belastingschuldigen.

Bedrag der kohieren.

Het gezamenlyk bedrag der kohieren, voor het loopende dienstjaer, beloopt op fr. 51204-22, en is verdeeld als volgt :
Hoofdsom ten voordeele van den staet fr. 22449-07

Opcentimen.

1° voor den staet . . . . . fr. 2244-01
2° voor de provincie . . . . . » 2244-91
3° voor de gemeente . . . . . » 4265-55

Overeenkomend totael . . fr. 51204-22

Huerwaerde.

De belastbare huerwaerde volgens de kohieren is fr. 125850-»

Deuren en vensters.

Er zyn in onze stad 7525 deuren en vensters aan de belasting onderworpen, te weten : 2256 à rato van 84/100 en 5289 aan fr. 1-06.

Haerdsteden.

Men telt in onze stad 1485 haerdsteden die belasting

geven , te weten : 540 aen fr. «-85, 626 aen fr. 1-59 en 317 aen fr. 5-71.

Mobilair.

Het mobilair is voor eene som van fr. 426691-» in de kohieren begrepen.

Dienstboden.

245 dienstboden betalen belasting, te weten : 34 fr. 6-56 ; 166 fr. 8-48 en 45 fr. 14-48.

Paerden.

By voortdoring is er in onze stad slechts één paerd van weelde, en 54 andere, waervoor men belasting betaelt.

De belasting op de paerden is op den volgenden voet verdeeld, te weten : 22 aen fr. 10-60, 32 aen fr. 15-» en 1 aen fr. 42-40.

Patentregt.

Het getal der patentpligtigen vermeerdert jaerlyks.

Men telt er in onze stad voor het loopende dienstjaer, tot heden, 950.

De controleur der belastingen, de heer Chent, blyft in zyne betrekkingen met de zettters prysbaer handelen. Ook worden de werkzaamheden, opzigtelyk de rangregeling en de herziening der beroepen van de patentpligtigen, regelmatig met gemeenen overleg op de regtvaardigste wyze mogelyk verrigt.

Bedrag der kohieren.

Het bedrag der kohieren, voor het tegenwoordige dienstjaer uitvoerbaer verklaerd, behoopt :

In hoofdsom . . . . . fr. 8605-57

Opcentimen.

1° voor den staet . . . . . fr. 855-87
2° voor de provincie . . . . . » 86-07
3° voor de gemeente . . . . . » 1025-10

Algemeen totaet . . . . fr. 10568-61

Provinciale belasting op de honden.

De provinciale belasting op de honden heeft in 1851 zuiver opgebracht fr. 1110-48. Het derde aen de stad toekomende, bedraegt gevolgelyk fr. 370-16.

Titel XII.

OPENBARE WERKEN.

Personeel. Regeling van den dienst.

De heer Huybreghts, opzichter voor het onderhouden en verbeteren der huertwegen, is andermael hernoemd geworden.

Behalve de groote verbeteringswerken die er aen het stadhuis reeds zyn en nog worden uitgevoerd, is er nog eene ruime en sterke riool in de Potterstracet gemaakt geworden. Deze riool, ofschoon zy nog al eene merke-lyke som heeft gekost, heeft eene groote verbetering te weeg gebracht. Twee poelen, waerover men jaren heeft geklaegd, en die eene menigte vuile waters moesten ont-vangen, kunnen te niet gedaen worden, en gevolgelyk geene ongezone uitwaseming in de stad meer verspreiden.

Groote wegen en straten.

De werken aen den steenweg van den Staet van onze stad op Tilburg, op het laetst van het verledene jaer begonnen, zyn dit jaer gedeeltelyk voortgezet geworden, en wy kunnen reeds zeggen, dat de gemeente Raevens door dezen steenweg aen Turnhout is verbonden. Wy verhopen binnen de twee jaren dezen zoo lang gewenschten steenweg vollrokken te zien.

Overigens heeft zich ook de hoop, die wy het verle-dene jaer koesterden, verwezenlykt : wy hebben eenen vicinalen steenweg van het *Zwane Veen*, achter Oud-Turnhout, over Arendonck, Reusel, Bladel enz. naer Eindhoven verkregen. Reeds zyn er twee gedeelten van den bedoelden steenweg op het Belgische gebied aen den heer Tacquenier, van Lessine, aenbesteed geworden en

zullen dit jaer nog worden voltooid. Als wy goed zyn ingelicht, zal men ook in het kort met de werken op het Hollandsch gebied een aenvang nemen.

Onze andere buertwegen verbeteren by volharding, en de zoogenaemde Potterstract, in onze stad, heeft ten gevolge van de legging van den steenweg op Tilburg, een zeer schoon aanzien gekregen.

Stads-brandspuiten.

Zie ons vorig verslag.

Openbare verlichting.

Wy zullen, wanneer ons ontwerp de goedkeuring van UEd. mag wegdragen, het toekomende jaer, de Potterstract op eene andere wyze, dan tot nu toe heeft plaats gehad, doen verlichten. En, wordt die verandering voor eene groote verbetering aanzien, dan zullen wy alle jaren met eene of meerdere straten, volgens dat het onze financiën toelaten, op dezelfde wyze handelen, ten einde, na verloop van vier à vyf jaren, eene zeer goede verlichting te kunnen hebben.

Merkten.

Aen onze merken is geene wyziging toegebracht.

In 1851 heeft men de octrooi-regten van 109,994 kilogrammen boter betaeld, welke voor het verbruik onzer inwooneren waren bestemd. In 1850 voor 110,957 1/2, in 1849 voor 106,780 en in 1848 maer voor 99,296.

De verpachting der regten om vleesch te mogen verkoopen, is dit jaer voor fr. 555-50 geschied, en zal dus 10 fr. 50 cent, minder dan het verledene jaer opbrengen.

Het staengeld op de graenmarkt enz. heeft in 1851 fr. 1227-15 netto opgebracht, en in 1850 fr. 1351-29.

Op deze markt is verkocht :

	Tarwe.	Rogge.	Gerst.	Bockw.
	hectol.	hectol.	hectol.	hectol.
In 1851	1,324	11,700	1,085	815
In 1850	1,613	13,573	589	1,292
Vershil (in meer	»	»	496	»
(in min	201	1,875	»	477

Slagthuis.

De stads-financiën hebben nog niet toegelaten van een slagthuis te bouwen. Het vee wordt nog altoos in de huizen der slagters geslagen.

Rivieren en waterloopen.

ZUIVERING. — OVERSTROOMING.

De door ons bevolene kuisching der rivieren en waterloopen is dit jaer redelyk goed gedaen; maer de verpligtende zuivering, door de provinciale overheid voorgeschreven, heeft veel te verlangen overgelaten. Ofschoon er geene moeite is gespaerd om de boordeigenaers tot eene goede zuivering aen te manen, heeft men nog tegen 18 nalatige persoonen moeten verbaliseren.

Wegens de kuisching der rivier de Aa, hebben wy de voorgeschrevene maetregels niet kunnen doen uitvoeren, eensdeels door de regens, en anderdeels door het trekken der waters op de wateringen, die in de genoemde rivier zich ontlasten. Het is te vreezen, dat, zoo lang er geen policie-reglement over de wateringen bestaet, men geene goede kuisching der rivier de Aa meer zal kunnen doen; want wat helpt het, dat men eenige dagen de deuren der bestaende sluizen doet openen, wanneer men hooger op in denzelfden oogenblik de rivier buitengewoon met waters overlast?

Het is te verhoppen, dat de bevoegde overheid hierin zal voorzien, en beletten, dat de godde gronden niet door de nog te ontginnen worden verslecht. Het zoude immers in het algemeen belang te bejammeren zyn, dat men konde zeggen: de Kempen heeft, wel is waer, veel in wei- en akkerlandengewonnen, maer niet in opbrengsten.

Wy hebben door de genomene voorzorgen geene overstromingen te betreuren gehad.

Casernen.

Nihil.

Onderhoud en verbetering der gemeente-gebouwen.

Zie hier voren den titel *Openbare werken.*

Opening van plaatsen, nieuwe straten, wegen en waterlozingen.

Behalve de waterlozing, waarvan wy onder den titel *Openbare werken* hebben gesproken, is er deswegens sedert ons laetste verslag geene verandering geschied.

Byzondere bouwingen.

Van byzondere bouwingen hebben wy geen gewag te maken. Slechts vier nieuwe huizingen zyn er op ons gebied binnen het jaer gebouwd geworden.

Overigens worden de beschikkingen van ons bouwreglement by voortdoring regelmatig nagekomen.

Titel XIII.

LANDBOUW.

Hoedanigheid en opbrengsten van den grond.

Men zie hierover ons verslag van 1846 1847.

Staat van den oogst.

De staat van den oogst, de tarwe uitgezonderd, is dit jaer in het algemeen in hoedanigheid en opbrengst slecht geweest.

De voederplanten hebben ook, door de langdurige hitte en de stortregens, weinig opgebracht.

De klaver, voornamelyk die van den eersten snee, is goed geweest, doch de tweede snee, die veel minder was, zal ook weinig zaed voortbrengen.

De aardappelen hebben dit jaer wederom veel door de ziekte geleden. De vroeg geplante, die in de vorige jaren minder door de ziekte werden aengerand, hebben alsnu, even als de late geplante, veel onderstaen. Men kan berekenen dat deze vrucht in het algemeen op ons grondgebied maer de helft van eenen gewoonen oogst zal opbrengen. By voortdoring toont de ondervinding aen, dat de drooge, zandachtige gronden aardappelen van

eene betere hoedanigheid opleveren, dan wel de goede, zware bemeste gronden. Ofschoon het algemeen vroeger van gevoelen was dat de ziekte op de zandachtige gronden niet veel kwaed deed, is het dit jaer bewezen, dat de goede en zwaerste gronden de meeste aardappelen hebben opgeleverd. Thans zyn er, die beweren, dat de ziekte door de goede mesting wordt bevorderd, terwyl de vegetale meststoffen, die het minste gebrand of in gisting zyn geweest, de beste en meeste aardappelen voortbrengen. Doch de behoedmiddelen tot het voorkomen der ziekte blyven nog altoos een raedsel, dat men wel op verschillende wyzen wil uitleggen, maer niet kan oplossen.

Opbrengsten.

Men berekent, dat de navolgende granen, welke niet door den aengehaelden hagel, waarvan wy onder den titel *Rampen en ongelukken*, hebben gesproken, per hectare middelbarig in onze gemeente maer hebben opgebracht, te weten: 1° de tarwe 21 heetoliters, 2° het koren (rogge) 18 hectoliters, 3° de zomergerst 24 hectoliters, 4° de boekweit 20 hectoliters, 5° de haver 23 hectoliters en 6° het koolzaed 15 hectoliters.

Overigens vermeenen wy UEd. over dit punt, even als het verledene jaer, naer den inhoud van ons verslag over 1848-1849 te kunnen verzenden, en hierover geene verdere uitweiding te moeten doen.

Beplantingen en ontginningen.

De particulieren, die wy in ons vorig verslag hebben opgegeven, blyven nog altoos met goeden uitslag hunne ondernomene beplantingen en ontginningen volharden.

De heer Van Put heeft dit jaer op ons grondgebied omtrent de 15 hectaren heidegrond goed laten bewerken, buitengewoon bemest, bezaeid, en eenen tamelyken goeden oogst gewonnen. Zyne andere heiden zyn reeds *genivelleerd* en herhaelde malen geploegd.

Wy verhoppen het toekomende jaer over zyne bewerking en winning eenen meerderen uitleg te zullen kunnen geven.

Staat van de paerden en van het vee. — Opneming. — Verbetering der rassen. — Veeziekten. — Vaccinatydiens.

De staat van de paerden en van het vee blijft in onze gemeente nog altoos verbeteren.

Opneming.

De opneming, over dry maenden gedaen, bewyst dat er in onze gemeente zyn, te weten :

Paerden

	Van inlandsch ras.		Van vreemd of gekruist ras.		Totaal.
	Van 3 jaren en meer.	Onder de 3 jaren, de veulens mede gerekend.	Van 3 jaren en meer.	Onder de 3 jaren, de veulens mede gerekend.	
Hengsten	3	2	1	1	7
Merriën	125	7	7	5	144
Ruinen	221	11	14	8	254
Totaal	349	20	22	14	405
In 1851 waren er:					
Hengsten	3	2	1	»	6
Merriën	121	6	6	4	137
Ruinen	210	10	15	7	251
Totaal	345	18	22	11	394
Verschil (in meer in min)	6	2	»	3	11
	»	»	»	»	»

Hoornbeesten.

	Van 2 jaren en meer.	Boven de 3 maenden en onder de 2 jaren.	Totaal.
Stier, voor den springdienst	14	»	14
Stieren en ossen	65	17	82
Koeijen	1954	»	1954
Vaerzen		449	449
Kalveren		849	849
Totaal	2015	1315	3328
In 1851 waren er:			
Stier, voor den springdienst	15	»	15
Stieren en ossen	68	16	84
Koeijen	1832	»	1832
Vaerzen		390	390
Kalveren		684	684
Totaal	1935	1090	3025
Verschil (in meer in min)	78	225	303
	»	»	»

Woldieren.

Rammen, hamelen, schapen en lammeren	619
In 1851	200
Verschil in meer	329

Verkens.

Van 2 maenden en meer	701
In 1851	868
Verschil in min	167

Geiten.

Bokken, geiten en geitenlammeren	978
In 1851	821
Vershil in meer	157

Even als het verledene jaer, hebben wy wegens de verbetering der rassen van het vee, geene byzondere veranderingen aen te stippen.

Er heeft ook geene besmettelijke veenziekte in onze stad geheerscht.

De gouvernements-veecarts, de heer Clerinx, heeft eindelyk na eene langdurige ziekte, zynen dienst, dien hy altoos op eene zeer voldoende wyze heeft verrigt, kunnen hernemen.

Titel XIV.

NYVERHEID EN KOOPHANDEL.

Nyverheids-inrigtingen, stoomwerktuigen, ongezone en gevaerlyke fabrieken, onderzoeken van commodo en incommodo.

Wy hebben van geene byzondere nieuwe nyverheids-inrigtingen gewag te maken.

Sedert ons laetste verslag is er in het fabriek van de heeren Glenisson en Van Genechten een stoomwerktuig opgerigt, waarmede men de drukpersen doet werken en de gekleurde en andere papieren glanzen.

Wy hebben geene fabrieken in onze stad die gevaerlyk of zeer ongezonnd zyn.

Negen onderzoeken van *commodo* en *incommodo* hebben er sedert 6 oktober 1851 plaats gehad, te weten :

4 voor de bouwing van bakovens, 2 voor het maken van eesten, 1 voor het oprigten van eene hoefsmedery, 1 voor de inrigting van eene koper- en blikslagery, en 1 voor het plaatsen van een stoomwerktuig om eene drukpers en eenen *satinoir* te doen werken.

Koophandel.

BEWEGING VAN ONZE VAERT.

Sedert den 1° september 1851 tot den 1° september dezes jaers, zyn er alhier 106 schuiten aengekomen en gelost geworden, en het verledene jaer op voormeld tydstip maer 84.

De schuiten, die onze vaert hebben bevaren, zyn de zoogenaemde :

Anna, Anna Theresia, Carolina Catharina, Jonge Johanna, Alexandrine, Maria, Ilerna, Victorine, Madame, Marthe Toujours, Rosalie, Spitsbek, l'Île de Lanaye, les Prussiens, le Duc de Limbourg, Léopold, François, Hercule, Remonteur, l'Arquebusier, l'Active, le Mogador, Jean Hypolite, Jeune Gustave, Pierre, le Rossignol, l'Espoir, Henri Joseph, Hollanais, Celestin, Xavier, le Notger, le Bon vivant, la Polka, Charles le Téméraire, Jan Van Catharina, le Présent, le Jules, Stad Luik, Goffin, le Rajeunis, Jean Louis, Joseph, les 4 Frères, le Sifflet, la Ville de Visé, Raquet, le Vicux, le Belge en het Wapen van Turnhout.

Deze schuiten hebben gezamenlyk aengebragt, te weten :

De verzending van den kalk voor den landbouw der omliggende gemeenten is dit jaer merkelyk verminderd. Er is sedert opgemeld tydskip maer 4,571 $\frac{3}{4}$ hectoliters uitgevoerd. In 1851 was deze uitvoer tot op 7202 $\frac{3}{4}$ hectoliters geklommen. De uitvoer langs de vaert blyft onbeduidend.

Wegens de *Openbare vervoermiddelen* en de *Jaermerkten* hebben wy van geene veranderingen gewag te maken.

Tentoonstelleng van nyverheids- en landbouw-voortbrengsels, van beesten, enz.

Er zyn alhier geene tentoonstellingen van dien aard geweest.

Levensbehoefsten.

PRYS DER GRANEN.

De middelbare prys der granen, per hectoliter, op onze markt verkocht, is geweest :

	TARWE.	ROGGE.	GERST.	BOEKWEIT.
In 1851 voor de	15-88 $\frac{17}{49}$	11-60 $\frac{8}{52}$	9-60 $\frac{33}{40}$	9-04 $\frac{2}{42}$
In 1850 » »	15-49 $\frac{50}{51}$	10-71 $\frac{48}{52}$	9-16 $\frac{5}{32}$	9-16
Verschil (in meer	0-38 $\frac{56}{98}$	0-88 $\frac{60}{100}$	0-33 $\frac{33}{09}$	0-78 $\frac{2}{42}$
(in min	»	»	»	»

Prys der boter.

De middelbare prys der boter, per kilogram, in het jaer 1851 op onze markt verkocht, is geweest fr. 1-32 en in 1850 fr. 1-32 $\frac{75}{100}$.

Broodzetting.

De middelbare prys van het roggen brood is alhier in 1851 geweest fr. «-15 $\frac{57}{26}$ de kilogram; in 1850 fr. «-14 $\frac{22}{76}$; in 1849 fr. «-15 $\frac{11}{54}$; in 1848 fr. «-14 $\frac{18}{48}$ en in 1847 25 centimen.

Regtbank.

De eenigste verandering, waervan wy gewag moeten maken, is, dat de heer Van Bellinghen, die naer Doornyk in dezelfde hoedanigheid van substitueet-procurer is verplact geworden, door den heer Claikens is vervangen.

Verschil	in meer	in min	Van 1 septem. 1851 tot 1 septem. 1852.		In 1850-1851 is er op hetzelfde tydskip langs de vaert ingevoerd.		
			1851	1852	1851	1852	
			Kalk.	HECT.	10419 $\frac{1}{4}$	30084 $\frac{1}{2}$	128492
			Steenkolen.	HECT.	4286	23818 $\frac{1}{2}$	83076
			Gruis.	HECT.	43416	97000	97000
			Kloft.	KILOG.	902	3998	350
			Bouwsteen.	GETAL.	350	4225	2035
			Pan-nen.	GETAL.	1062	520	102330
			Pla-vejen.	GETAL.	1062	520	102330
			Schla-lijen.	GETAL.	1062	520	102330
			Ar-duin stee-den.	KUB. MET.	1062	520	102330
			Azyu.	HECT.	1062	520	102330
			Ruw zout.	KILOG.	1062	520	102330
			Moer-turf.	HECT.	1062	520	102330
			Tarve bloem.	KILOG.	1062	520	102330

Koophandel en nyverheids-toestand , opschorsingen en bankbreuken.

Betrekkelijk den koophandel en den nyverheids-toestand onzer stad , als namelyk de fabricatie van garen en katoenen tyken , van kanten , van servetten , van lynwaden , van kuipers-katoenen , van siamoisen , katoenetten , broekstoffen enz. hebben wy geene byzonderheden mede te deelen. Echter moeten dezelve , volgens de bekomene inlichtingen , in hunnen geheelen zamenhang meer voordeelig dan nadeelig beschouwd worden.

Overigens zyn wy nog altoos van dezelfde gevoelens gebleven , dat het noodzakelyk is geworden , van alhier ter stede werkplaetsen (*ateliers*) op te rigten , om goede wevers op te kweeken , ten einde onze fabrikanten , zoo als in andere plaetsen , zich op afwisselende fabricatiën zouden kunnen toeleggen.

Het verledene jaer mogten wy eenigzins de hoop voden , dat het ontwerp , door twee onzer tykfabrikanten gevormd , en wel namelyk om den werkloon van de wevers te verhoogen en eene voorzienigings- of hulpkas tot stand te brengen , zoo als er in de fabrieken van de heeren Glénisson en Van Genechten en Brepols-Dierekx voor de ziekeleyke werklieden bestaen , eenen algemeenen byval by de andere fabrikanten zoude hebben verkregen. Doch hoe schoon en hoe milddadig ook dit ontwerp was , eensdeels , om den braven werkman in zyne zieke dagen geen gebrek te laten lyden , of niet te doen blozen van ondersteuning te moeten vragen ; en anderdeels , om ons armbestuer , waervan de behoefte altoos aangroeit , eenigzins te ontlasten , zyn echter onze vereenigde poogingen , door de onwilligheid van één enkel fabrikant , mislukt.

Dat men nu en dan ook in de vroegere eeuwen misbruiken , die er in het fabriek waren ingeslopen , heeft moeten wren , is , door de extracten uit oude ordonnantiën in ons verslag over 1849-1850 aengehaeld , bewezen. Thans vinden wy het wederom niet ongepast , aen UEd. eenige beschikkingen uit eene ordonnantie of

reglement van 1764 , betrekkelijk het opzetten en betalen der zoogenaemde *hackwevers* te doen kennen. (*)

De fabrieken van gekleurd papier , kaertmakeryën enz. enz. van de gemelde heeren Glénisson en Van Genechten en Brepols en Dierekx zoon , blyven by voortdoring in belangrykheid toenemen , en geven aen eene menigte werklieden onzer stad een bestaen.

De verdiensten van onze garen- en linnenbleekeryen verbeterer niet en blyven altoos even matig.

Het vertier van onze brouveryën verbetert.

Dat van onze zout- en zeepziedery is omtrent hetzelfde gebleven.

De verzendingen van onze huidevetteryen zyn niet verminderd.

Overigens hebben wy andermael het genoeg van geen gewag te moeten maken van opschorsingen of bankbreuken in onze stad.

Verskillende voorwerpen.

Sedert de maend april jl. zyn er in onze stad 8 fransche politieke vlugtelingen *geïnterneerd* geweest. Deze vlugtelingen , welke zich alhier byzonder goed gedragen hebben , noemden zich : F. A. *Sejournant* , A. *Cadenet* , J. *Quenouille* , J. *Benoit* , E. *Paquelin* , V. *Filiás* , C. *Boisson* en C. *Charbonnier*. Dry van de voornoemde vlugtelingen , Cadenet , Benoit et Sejournant zyn gemagtigd geworden om te Antwerpen te verblyven. Filiás is te Brussel mogen gaen wonen , Boisson is naer Engeland vertrokken en Paquelin is naer Frankryk mogen wederkeeren. De twee overige , Quenouille en Charbonnier , bewoonen nog onze stad.

Verder is het UEd. ook bekend , dat wy een verzoekschrift hebben ontvangen , dat door vele inwooneren van Oud-Turnhout , Schurhoven , Rhodes , Schoonbroeck , Kinschot , Corteynen , Corsendonck , hooge en leege Darisdonck aen het Staetsbestuer is ingediend geworden , om van onze stad te worden afgescheiden , ten einde eene afzonderlyke gemeente uit te maken.

(*) Zie het byvoegsel.

Het is ons niet moeijelyk geweest, om de grieven, waerover zy klagen en waer van er geene eene in waerheid bestaet, te wederleggen, alsmede om de ongegronde inbeeldingen der verzoekers te doen uitschynen.

Wy hebben in het algemeen belang, en voornamelyk in het belang van de verzoekers zelve, die door hunne onkunde als onnoozelen misleid, iets vragen, wat zy na een, twee of dry jaren bitter zouden beklagen, eenen waren uitleg aen de hoogere overheid gegeven.

Ten slotte, Myne Heeren, hebben wy aen onze jaerlyksche taek voldaan, en UEd. voor oogen gebragt al wat wy in het belang der stad hebben moeten doen. Ook zal UEd. reeds hebben opgemerkt, en zien in het door ons opgemaakt ontwerp van de stedelyke begrooting voor 1855, hetwelk wy aen uwe beraming onderwerpen, dat, dank aen uwe medewerking, stads toestand niet alleen voldoende is, maer zelfs jaerlyks verbeterd.

Aldus gedaen en voorgelezen in de openbare zitting van den Gemeente Raed der stad Turnhout, datum als boven.

Ter ordonnatie :

DE SECRETARIS

P. J. HEUVELMANS.

DE BURGEMEESTER

J. A. A. DIERCKX.

EXTRACT

UIT HET

Reglement ende Ordonnantie voor de tyckenatie.

« Alsoo in den Souvereynen Raede van Haere Majesteyt Maria Theresia, Rooms Keyserinne, Coninginne van Hongariën, van Bohemen, enz. enz. enz.

Het voren beroepen reglement agreërende, aen de supplianten daer over te verleenen acte in forma, luydende het gemeldt reglement als volgt.

Gesien by myneheeren die Hoofschouteth en de Schepenen der stadt ende vryheydt Turnhout den requeste aen hun gepresenteert wegens die hoofman, gesworens, dekens ende zegelaers beneffens de principaelste fabriqueurs van het ambaght der tyckenatie binnen dese stadt ende vryheydt, daer by te kennen gevende hoe dat in hunnen ambaghte van tydt tot tydt syn ingesloopen diffrente abusen ende inconvenienten ende onder andere wel voornaemtyck het opsetten der soo genaemde *hackwevers*, dat is dat diffrente fabriqueurs van tycken, (in hunne huysen diffrente getouwen stellende) aldaer hunne tycken laten fabriceren oft bewercken van wevers getrouwt oft ongetrouwt, dogh selfs hun huys houden oft woonplaetse hebbende ende teenemael huyten den cost van diergelyken fabriqueur synde, daer d'andere hun fabricecq ten huysse van den werckman lacten maecken; dat diergelycke fabriqueurs sulckx hebben gespeculeert ter oorsaecke der groote winste die sy daer uyttrecken, maer directelyck streckende tot groote prejuditie van den armen ambaghtsman, met den veleken sy over den loon contracteren ende soo modieq betaelen dat het onmogelyk is dat diergelycke wercklieden daer op connen subsisteren, jae self men hadde ondervonden dat eenige van den loon van het weven van eene tycke van $\frac{8}{4}$ groot loot, waer van, volgens den taux der caerte moest betaeld worden twee guldens, niet meer en hadden betaelt, als seventhien stuyvers twee oorden, maer diergelycke exempelen voor by gaende, soo was het generalyck constant dat alle fabriqueurs, de welke de soo genaemde

hackwevers waeren opsettende, aen de selve seer geringen loon betaelden, idque op pretext dat sy aen de selve moeten de huysplaets verleenen de keirssen geven, ende het spoelen ende rygen betaelen, het welck niet alleenlyck was streckende tot groote prejuditie van den ambaghtsman, maer daer en boven oock tot groote prejuditie van de taefelen van den huysarmen ende H. Geest, ende andere fabriquers van het ambaght, geene diergelycke hackwevers opsettende, want voor eerst het is onmogelyck dat de ambaghtslieden op diergelycken geringen loon conden subsisteren, by gevolge soo worden de selve genootsaeckt van hun voorder onderhout te soecken uyt de revenuen van de arme taefelen, ende ten anderen door dien dat diergelycke fabriquers soo merkelycke winste hadden aen de voors. hackwevers, soo vast constant dat sy hunne tycken merkelyk minder in prys conden vercoopen als d'andere, die den vollen loon moesten betaelen, waer uyt stont te volgen (in cas daer inne by tyds niet en wurde voorsien) dat alle de principaelste fabriquers het exempel van andere naer-volgende, geene oft wynige tyckwevers in hunne woon-huysen werk souden geven, het welck nootsaekelyck soude strekken tot totaete ruine van dese gemeynte, de welke voor een groot deel op het fabricceq der tycken is bestaende.

Dat noch een ander groot abues seer prejudicous voor hun ambaght ende bedriegelyck voor de onkundige menschen was in het licht gecomen te weten, datter actuelyk veel tycken gefabriceert wurden die men noemde *gemeyne tycken* ende de welke soo sy verstaen hadden, veel ver-coght wurden onder den naem van twee zegels tycken, niet tegenstaende dat den cam van diergelycke soorten veel minder was als van de twee zegels tycken, want voor eene gemeyne $\frac{8}{4}$ wurde maer gebruykt eenen cam van 2700 oft 2800 drayen, daer in tegendeel voor eene tycke van $\frac{8}{4}$ twee zegels moeste gebruyckt worden eenen cam van 5100 drayen, dus dat de eerst genoemde merkelyck smalder was, waer door niet alleenlyck veele onkundige menschen grootelyckx bedrogen wurden, voornamentlyck buyten s'lants van de gene die

diergelycke soorten alhier opcoopende aldaer van huys tot huys gingen te coop presenteren, maer waer door het fabricceq van Turnhout dijsaem wirdt, om weleke abusen, ende meer andere daer uyt resulterende te voorcomen, soo hadden de supplianten eenpaerlyck by hunne resolutie van den 22ⁿ september 11. (1763) daer mede gaende, goet gevonden te laeten opstellen de naer-volgende pointen ende articulen, en syn als volght.

1. Dat niemant van de fabriquers, de welke de soo genaemde hackwevers opsetten ende laeten wercken in hunne huysen minder van den arbeys loon sal mogen betaelen, als voor elke soorte van tycken hier naer staet gespecificeert, te weten :

Van $\frac{7}{4}$ twee zegels B ⁿ 0-12-»	Van $\frac{8}{4}$ dry zegels B ⁿ 1-16-»
Van $\frac{8}{4}$ — — » »-18-»	Vau $\frac{9}{4}$ — — » 2-5-»
Van $\frac{9}{4}$ — — » 1-1-»	Van $\frac{10}{4}$ — — » 5-00-»
Van $\frac{10}{4}$ — — » 4-9-»	Van $\frac{11}{4}$ — — » 5-8-»
Van $\frac{7}{4}$ groot loodt » 0-19-»	Van $\frac{12}{4}$ — — » 9-12-»
Van $\frac{8}{4}$ — — » 1-6-»	Van $\frac{7}{4}$ dobbel zegels » 2-12-»
Van $\frac{10}{4}$ — — » 1-16-»	Van $\frac{8}{4}$ — — » 5-12-»
Van $\frac{10}{4}$ — — » 2-5-»	Van $\frac{9}{4}$ — — » 4-10-»
Van $\frac{11}{4}$ — — » 5-00-»	Van $\frac{10}{4}$ — — » 6-00-»
Van $\frac{12}{4}$ — — » 5-8-»	Van $\frac{11}{4}$ — — » 9-12-»
Van $\frac{7}{4}$ dry zegels » 1-6-»	Van $\frac{12}{4}$ — — » 16-16-»

2. Dat den voors. loon zal moeten betaelt worden in geldt, sonder den minsten afstreck t'zy voor huysplaets, spoelen oft hoe het soude mogen genoempt worden, uytgenomen dat de keirssen ende het rygen half door den werckman en half door den fabriquer sullen moeten betaelt worden.

3. Dat den genen die bevonden sal worden icedt minder aen den hackwever betaelt te hebben op wat pretext, ofte uyt wat hooftde het soude mogen wesen, sal vervallen in de amende van sestigh guldens te bekeeren twintigh guldens voor den heer Hooftschouteth, vyfthien guldens voor den huysarmen, vyfthien guldens voor het ambaght en thien guldens voor den aenbrenger.

4. Dat soo haest als de fraude sal wesen ontdeckt de voorschreve boete ende amende sal wesen executabel uyt craghte deses.

5. Dat daer en boven diergelycken fabriquer ingevalle hy in bedieninghe van het ambaght is, aenstonts sal vervallen van syn employ, ende datter eenen anderen door die van het ambaght in syne plaetse sal worden voorgesteld ende door wethouderen gecosen.

6. Ende dat den gene in geen employ van het ambaght wesende, nooyt keusbaer meer sal wesen tot eenigh officie van 't selvo.

7. Ende om de fraude ende alle heymelycke contracten der fabriquers met de wercklieden dien aengaende des te beter te connen ontdecken soo sal den werckman, waer op suspicie vallen sal, gehouden syn te comen doen den eedt in handen van den heere Hooftschouteth, dat hy directelyck oft indirectelyck voor geen minderen loon en werckt, als hier boven staet gespecificeert.

8. Dan oft het gebeurde dat de wercklieden uyt noot oft andersints heymelyck voor minderen loon hadden gewerckt als hier voorens staet gespecificeert, dat de selve binnen de dry maenden naer hun leste werck, hun sullen mogen adresseren aen den heere Hooftschouteth ende andere van het ambaght, de welke aen diergelycken fabriquer sullen doen opleggen ende betaelen allen het gene aen den werckman minder sal wesen betaelt als den voors. taux medebrenghit met de boete daer toe staende.

9. Ende alsoo men bevindt dat differente fabriquers om de winst, de welke sy van de soo genoemde hackwevers trecken, hun verwoorderen van de selvo in groote menichte in hunne huysen op te selten, tot soo verre dat eenige expresse bueren daer toe laeten bouwen, andere buyten hunne woonhuysen plaetsen hueren, ende soo voorts, alles tot groot naerdeel van de meesters ende supposten van desen ambaghte, de welke langhs dien middel het werck binnen s'huys wordt ontroocken, ende genoetsaecht syn op de hack te gaen weven, ende dus tot groot naedeel van het gemeyn, dan om het gene voors. is cenighsints in te toomen, soo wordt insgelyckx geordonneert

10. Dat niemant van de tyckenatie t'zy fabriquer, proefmeester oft andere supposten in hunne huysen met

meer getouwen sullen mogen wercken als met dry getouwen op de amende als voor.

11. Uytgenomen alleenelyck dat de selve door hunne eygen kinderen abstract van vremde persoonen, soo veel getouwen sullen mogen laeten bewercken als't hun goetduncken en gelieven sal.

12. Dat oock niemant buyten synen woonhuysse plaetsen sal mogen hueren, om aldaer wercklieden in te stellen ende te laeten wercken tot synen privativen oirboir ende profyte, op pretext van de selve te bevryden door eenen tweeden meester oft onder wat deckmantel het soude mogen wesen op pene als voor ende daer en boven dat hy sal gehouden wesen den vollen loon aen de wercklieden te betaelen ingevolge de caerte van alle de tycken die onder dien deckmantel sullen bevonden worden geweven te syn, ende dat oock niemant als knecht sal worden aengenomen ofte gereputeert ten sy hy woonachtig is by den meester ende in des selfs cost volgens gewoonte.

13. Dat oock niemant van desen ambaghte syne huysen sal mogen verhueren aen persoonen geene supposten van desen ambaghte wesende op conditie van directelyck oft indirectelyck in het selve huys werck te geven, om langhs dien middel syne huysen dierder te verhueren ende den huerelincq geen suppost van het ambaght wesende te bevoordeelen, aengesien in dien gevalle de supposten om het werck te hebben de plaetse aldaer seer hoogh moeten hueren oft op de hac weven tot groot naedeel van de gemeyne wercklieden, alles op pene als voor, ende nopende het verhueren van de huysen aen de supposten van desen ambaghte wordt gerefereert tot de articulen dien aengaende gestatueert by het decreet ende ordonnantie van den souv. Raede van Brabant de anno 1740 wordende ieder des raeckende geordonneert van sich daer naer stiptelyck te reguleren, waer op wel scherpeelyck sal geleth worden.

14. Dat niemant in toecomende mindere cammen sal mogen employeren tot de soorten van tycken als hier naer voor dese soorte staet uytgedruckt, als te weten :

Voor $\frac{7}{4}$ twee zeg. 2700 drayen.	Voor $\frac{10}{4}$ dry zeg. 5100 drayen.
Voor $\frac{8}{4}$ — — 5100 »	Voor $\frac{11}{4}$ — — 5700 »
Voor $\frac{9}{4}$ — — 5600 »	Voor $\frac{12}{4}$ — — 6400 »
Voor $\frac{10}{4}$ — — 4100 »	Voor $\frac{7}{4}$ dubb. zeg. 4100 »
Voor $\frac{7}{4}$ gr. loodt 5100 »	Voor $\frac{8}{4}$ — — 4600 »
Voor $\frac{8}{4}$ — — 5600 »	Voor $\frac{9}{4}$ — — 5100 »
Voor $\frac{9}{4}$ — — 4100 »	Voor $\frac{10}{4}$ — — 5700 »
Voor $\frac{10}{4}$ — — 4600 »	Voor $\frac{11}{4}$ — — 6400 »
Voor $\frac{11}{4}$ — — 5100 »	Voor $\frac{12}{4}$ — — 7100 »
Voor $\frac{12}{4}$ — — 5700 »	Voor $\frac{5}{4}$ dob. zeg. rolle 5100 dr.
Voor $\frac{7}{4}$ dry zegels 5600 »	Voor $\frac{5}{4}$ dob. zeg. rolle 2800 dr.
Voor $\frac{8}{4}$ — — 4100 »	Voor $\frac{5}{8}$ gr. loot rolle 2300 dr.
Voor $\frac{9}{4}$ — — 4600 »	Voor $\frac{9}{8}$ gr. loot rolle 2200 dr.

15. Dat de gene die bevonden sullen worden mindere cammen te gebruycken als hier vooren gespecificeert, sullen vervallen in de boete van dertigh guls voor iedere contraventie te verdeelen als voor ende daer en boven sullen de fabriquers gehouden syn aen de wercklieden den vollen loon te betaelen van goede twee zegels tycken ofte naer advenant het soortement der tycken.

16. Dan oft het gebeurde dat sommige fabriquers, gelyck meermals is geschiedt, geordonneert wirdt om eenige tycken te laeten maecken smalder vallende als by de cammen hier voor gemeldt

17. Dat sy in dien gevalle de selve sullen mogen laeten maecken op conditie nogthans, dat sy gehouden sullen syn tselve alvoorens te adverteren aen die van het ambaght, met explicatie op wat breede, ende designatie van den werckman door den welcken sy de selve sullen laeten weven, ende altyt te betaelen den vollen loon aen den werckman.

18. Dat de rygers van het werck om alle bedrogh te voorkomen sullen gehouden syn te comen doen den eedt in handen van den Hooftman dat zy in toecomende geene mindere cammen sullen rygen als voor ieder soort van tycken hier voorens staet uytgedrukt, uytgenomen in den lesten gevalle.

Enz. enz. enz.